

Kantens 2013

Hoe waarderen inwoners van Kantens hun leefomgeving?

Waarde(n)volle ruimte!

Kantens 2013

Hoe waarderen inwoners van Kantens hun leefomgeving?

In opdracht van Vereniging Dorpsbelangen Kantens

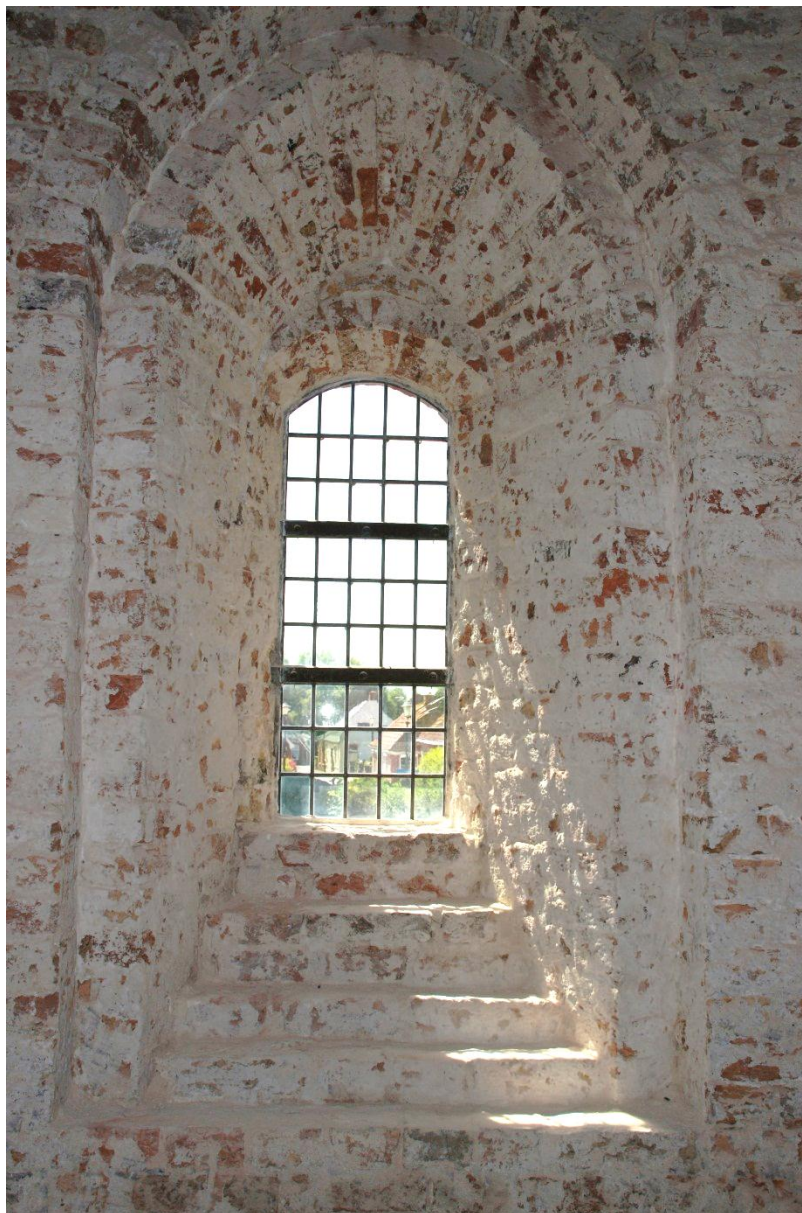
Jannie Rozema

Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen

M.m.v. studenten Hanzehogeschool Groningen

Roy Bakker, Kenneth Keijzer, Stef Kuijpers, Stefan van Schendel, Tim Schotte, Antal Veldsink, Wyko Vink, Daniel Wubbolts

Juni 2013

Samenvatting

In het voorjaar van 2013 is door het Kenniscentrum NoorderRuimte van Hanzehogeschool Groningen onderzoek gedaan naar de waardering van de leefomgeving in het dorp Kantens. Het onderzoek is praktisch uitgevoerd door acht studenten van de opleiding Communicatie en Vastgoed & Makelaardij. De opdrachtgever voor het onderzoek was het bestuur van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens. Het inwonersonderzoek maakt deel uit van een door de Provincie Groningen gesubsidieerd project Sterke Verhalen van Groninger Dorpen. Het doel van dit project is om de kwaliteiten van kleine dorpen te belichten in de context van demografische veranderingen. Het dorp Kantens telt 700 inwoners in 2011. Het inwoneraantal van Kantens blijft stabiel, maar het aantal 45-plussers is licht gestegen van 33% naar 37%.

De onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidde:

Welke waardering geven inwoners van Kantens aan hun leefomgeving?

Hierbij gaat het om de waardering van aspecten uit vier domeinen van de leefomgeving:

1. de woonomgeving;
2. de voorzieningen;
3. de sociale omgeving;
4. het organiserend vermogen.

In maart 2013 hebben alle inwoners van Kantens ouder dan 6 jaar mee kunnen doen aan een schriftelijke vragenlijst. De respons op de vragenlijsten zowel voor kinderen tussen 6 en 12 jaar en voor inwoners van 13 jaar en ouder was 38%. De respondenten zijn een goede afspiegeling qua leeftijd en geslacht van alle inwoners in Kantens. De respondentengroep is homogeen qua herkomst, bijna iedereen is Noordeling van geboorte. De gemiddelde woontijd in Kantens is bijna 25 jaar.

De 31 kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar vinden Kantens een leuk dorp door alle dorpsactiviteiten en omdat er leuke mensen wonen. Kantens wordt nog leuker voor kinderen als er

winkels zouden zijn en als er meer speelvoorzieningen zijn. 17 kinderen hebben over het thema *Buiten spelen* mooie tekeningen gemaakt.

De inwoners van 13 jaar en ouder waarderen Kantens als leefomgeving positief. De algemene conclusie is dat inwoners tevreden zijn over het dorp – het gemiddelde rapportcijfer voor Kantens is een 7.5.

	Rapportcijfer	Waardering
Kantens als leefomgeving	7.5	++
Woonomgeving	7.1	+
Voorzieningen	7.2	+
Sociale omgeving	7.1	+
Organiserend vermogen	6.8	+

Inwoners beoordelen hun wonen en woonomgeving positief. Zij vinden dat ze rustig en landelijk wonen in Kantens, dat zijn de belangrijkste woonmotieven om in Kantens te (blijven) wonen. Iets minder dan de helft van de inwoners (46%) wil dan ook nooit verhuizen uit Kantens. 69% van de inwoners maakt zich *veel* tot *erg veel* zorgen over de kans op aardbevingen. Inwoners willen meer informatie over de lange termijneffecten van de gaswinning en over de waardevermindering van hun woning. Bijna iedereen voelt zich in Kantens veilig, maar bijna iedereen vindt dat er binnen en buiten Kantens te hard wordt gereden. De hondenpoep en het openbaar groen worden het meest als probleem aangemerkt. Ook kan het dorpsaanzicht van Kantens nog verder verfraaid worden, inwoners noemen bijna unaniem dezelfde lelijke plekken in het straatbeeld van Kantens. Een gemeentelijke herindeling wordt slechts door een gering aantal inwoners als *gematigd positief* en *heel positief* gezien, een derde deel is heel negatief over een gemeentelijke herindeling.

Tweede deel van de inwoners van Kantens geeft aan zich sociaal verbonden te voelen met de mede-inwoners van Kantens. Inwoners hebben in Kantens hun sociale netwerk van familie, vrienden en kennissen. Meer dan de helft van de nieuwkomers geeft aan dat ze goed ontvangen zijn in Kantens. Bijna iedereen van de inwoners heeft een goede relatie met de burens, waardoor de onderlinge dienstverlening in goed vertrouwen tot stand komt. Bijna alle inwoners redden zichzelf en

als dat moeilijker wordt, verwachten zij dat familie en burens hen zullen ondersteunen. De dagelijkse boodschappen worden het meest in Middelstum gehaald, driekwart vindt het niet erg dat je de dagelijkse boodschappen niet in Kantens kan halen. Bijna elk huishouden heeft een auto. Twaalf mensen uit alle leeftijdscategorieën (behalve de oudste leeftijdsgroep boven de 65 jaar) geven aan dat ze zich eenzaam voelen.

Het verenigingsleven, het culturele leven en het sportaanbod worden positief door de inwoners gewaardeerd en dragen daarom positief bij aan het voorzieningsniveau. Van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens en de schaatsvereniging is bijna iedereen lid. De dorpsactiviteiten van Kantens worden gewaardeerd, omdat deze de onderlinge band versterken. Inwoners van Kantens zouden graag een winkel en een pinautomaat in het dorp (terug)zien. Voor de kinderen wensen de inwoners meer speelplekken. Inwoners vrezen het moment dat de school misschien ooit zal moeten sluiten. Er zijn 35 inwoners met plannen voor (nieuw) ondernemerschap, onder andere op het terrein van horeca, recreatie en toerisme. Om eigen dorpsvoorzieningen te realiseren, liggen hier dus kansen voor Kantens. Iets minder dan de helft van de inwoners heeft belangstelling voor zonnepanelen en een zonneboiler. Ook hier ligt een kans voor Kantens om door gezamenlijke inkoop een besparing te realiseren.

Driekwart van de inwoners voelt zich betrokken bij Kantens en ongeveer de helft van de inwoners wil zich inzetten in de buurt of voor het dorp. Veelbelovend is de potentiële inzet van inwoners van Kantens in een toekomstig bestuur of voor het onderhouden van de openbare ruimte, speelplekken en het bos: 86% van de inwoners geeft aan aan een of meer taken te willen deelnemen. Dat levert een flinke basis op voor het organiserend vermogen in Kantens. De besturen van Dorpsbelangen Kantens en Stichting Dorpshuis worden positief gewaardeerd. Veel inwoners vinden dat Kantens wel wat voor elkaar kan krijgen.

Het verdient aanbeveling om het ondernemerschap voor het algemene belang van Kantens te stimuleren, de lelijke plekken in het dorp omzichtig aan te pakken en met de kinderen als mede-eigenaar nieuwe plannen voor speelplekken en activiteiten te ontwikkelen.

Voorwoord

Aan de reeks van dorpsonderzoeken van het Kenniscentrum NoorderRuimte – Hanzehogeschool Groningen is Kantens toegevoegd. Dit onderzoek werd in het kader van het project Sterke Verhalen van Groninger Dorpen uitgevoerd en mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Provincie Groningen uit de Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden. Door de dorpsonderzoeken draagt het Kenniscentrum NoorderRuimte bij aan kennisontwikkeling over hoe dorpsbewoners samen zorgen voor een goede leefomgeving, juist als er sprake is van demografische veranderingen. Dit onderzoek werd praktisch uitgevoerd door acht derdejaarsstudenten van de opleiding Vastgoed & Makelaardij en de opleiding Communicatie met begeleiding van een onderzoeker van het Kenniscentrum NoorderRuimte (Hanzehogeschool Groningen). Dit onderzoeksrapport is door de onderzoeker geschreven en het rapport over het kinderonderzoek door Stefan van Schendel – derdejaarsstudent van de opleiding Communicatie van de Hanzehogeschool Groningen.

Wij bedanken de volgende mensen die bijdroegen aan het dorpsonderzoek:

- De inwoners van Kantens en speciaal de kinderen die een vragenlijst invulden!
- De 17 kinderen die een tekening maakten over het buiten spelen in Kantens;
- De heer Holst voor de rondleiding in Kantens en dus voor de kennismaking met Kantens;
- Het bestuur van Vereniging Dorpsbelangen Kantens voor hun begeleiding van het inwonersonderzoek, in het bijzonder mevrouw Jolanda Stallaert en de heer Geert Doornbos.

Na het dorpsonderzoek heeft Stefan van Schendel interviews gehouden met inwoners van Kantens en deze verder uitgewerkt tot een verhalenbundel *Sterke Verhalen van Kantens*. Op donderdag 20 juni 2013 zijn de verhalenbundel en de twee onderzoeksrapporten *Kantens 2013. Hoe waarderen de inwoners van Kantens hun leefomgeving* en *Kantens is leuk, maar graag een skatebaan! Een onderzoek naar wat kinderen van Kantens vinden* feestelijk aangeboden aan het bestuur van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens.

Inhoud

Samenvatting

Voorwoord

1. Kantens in 2013

- 1.1 Kantens
- 1.2 Kwaliteit van de leefomgeving
- 1.3 Inwonersonderzoek
- 1.4 Leeswijzer

2. Methode van onderzoek

- 2.1 Kindervragenlijst en inwonersvragenlijst
- 2.2 Respondenten
- 2.3 Gegevensverwerving

3. Resultaten

- 3.1 Lekker in het Kaantster Bos spelen
- 3.2 Waardering van de leefomgeving
- 3.3 De respondenten nader bekeken
- 3.4 Typeringen van Kantens
- 3.5 Se woonomgeving
- 3.6 Het wonen
- 3.7 Veiligheid en mobiliteit
- 3.8 Voorzieningen
- 3.9 Sociale omgeving
- 3.10 Dorpsactiviteiten
- 3.11 Ondernemen
- 3.12 Inzet voor Kantens
- 3.13 Goede ideeën voor Kantens

4. Conclusie en discussie

- 4.1 Conclusie
- 4.2 Discussie
- 4.3 Kansen voor Kantens

Bronnen

Eerdere dorpsonderzoeken

Colofon

Bijlagen

Bijlage 1. Vragenlijst voor kinderen van 6 – 12 jaar

Bijlage 2. Inwonersvragenlijst

Bijlage 3. Begeleidende brief bij de inwonersvragenlijst

Bijlage 4. Flyer over het dorpsonderzoek

Bijlage 5. Frequentieoverzichten van alle vragen uit de kindervragenlijst

Bijlage 6. Frequentieoverzichten van alle vragen uit de inwonersvragenlijst

Bijlage 7. Antwoorden op de open vragen van inwoners- en kindervragenlijst

Deze bijlagen zijn apart gebundeld.

1. Kantens in 2013

Na een korte beschrijving van Kantens volgt in dit hoofdstuk de aanleiding voor het dorpsonderzoek onder de inwoners van Kantens. De termen 'dorpsonderzoek' en 'inwonersonderzoek' worden beide gebruikt en duiden hetzelfde aan. De onderzoeksvragen van het inwonersonderzoek in Kantens worden als laatste uiteengezet.

1.1 Kantens

Kantens is een Gronings dorp dat in de gemeente Eemsmond ligt. De geschiedenis van Kantens gaat terug tot in de vroege middeleeuwen, de vroegste bebouwing was op een kwelderwal waardoor een wierde ontstond, zodat de bewoners hoog en droog konden wonen. De radiaire ("wiel"-) structuur van de wierde is vandaag nog zichtbaar en behoort tot het cultuurhistorisch erfgoed van Kantens. De Pastorieweg en de Molenweg vormen het 'rad' van de wierde en de Kerkhofsweg, Pastoriepad, Molenweg, Kerkpad, Kerkstraat, Poelestraat zijn de 'spaken'. De as van het wiel is de romaanse kerk uit de 13^e eeuw. De woonhuizen en gebouwen staan op en onderaan de wierde, en langs het Boterdiep. Er staan in Kantens 275 woningen voor 700 inwoners (CBS, 2011). De gemiddelde WOZ-waarde van de woningen is €150.000,-. Naast inwoners heeft Kantens verenigingen in soorten en maten, dito ondernemers, drie kerken, een dorpshuis, een basisschool, een ijsbaan, een speeltuin, een begraafplaats en een bos. De website www.kantens.nl laat zien dat Kantens springlevend en ondernemend is. Zoals in meer Groningse dorpen heeft Kantens een rijk en gevarieerd dorpsleven te bieden aan haar inwoners. Demografisch gezien is er qua aantallen sprake van een stabiele bevolking, wel is er sprake van een lichte vergrijzing. In een recente publicatie (Zuidema, 2013) wordt Kantens als woondorp en stabiele kern getypeerd. Kantens is dus geen krimpdorp.

2012: 739 inwoners (www.eemsmond.nl)
2010: 700 inwoners, waarvan 37% ouder dan 45 jaar (CBS, 2011)
2008: 690 inwoners, waarvan 34% ouder dan 45 jaar (CBS, 2009)
2005: 690 inwoners, waarvan 33% ouder dan 45 jaar (CBS, 2005)
2002: 700 inwoners, waarvan 33% ouder dan 45 jaar (CBS, 2002)

Een belangrijke speler in het dorpsleven van Kantens is de Vereniging Dorpsbelangen Kantens. Zij dient het dorpsbelang door Kantens intern en extern te vertegenwoordigen en de Dorpsbelangen te behartigen; in de doelstelling is ook opgenomen dat de vereniging het welzijn van de bewoners wil bevorderen. Bij deze doelstellingen past het voornemen voor dit onderzoek om een peiling onder de inwoners van Kantens uit te voeren hoe zij de leefbaarheid van hun dorp anno 2013 ervaren. Naar aanleiding van dit onderzoek kan het bestuur samen met het dorp besluiten welke verbeterpunten aangepakt worden.

1.2 Kwaliteit van de leefomgeving

Als inwoners in het alledaagse leven de kwaliteit van de leefomgeving met elkaar bespreken, dan gebruiken zij de term 'leefbaarheid'. In het gewone taalgebruik staat 'leefbaar' voor "het is hier goed wonen", "wij kunnen ons hier goed redden", "we kunnen het goed met elkaar en onze buren vinden" en "we hebben het hier goed voor elkaar". Vat je die uitspraken samen in abstracte woorden, dan is 'leefbaarheid' de waardering en de tevredenheid over hoe de omgeving aansluit op de behoeften van de mensen. In dit onderzoek onderzoeken wij hoe de inwoners de leefbaarheid in Kantens beleven ('ervaren leefbaarheid') voor aspecten van het wonen, de voorzieningen, het sociale klimaat en het organiserend vermogen (afbeelding 1).

De meeste mensen hebben binding met de plek waar ze wonen. Binding met een plek ontstaat, omdat mensen zich er gelukkig voelen en er geworteld zijn door relaties en (werk)activiteiten (Hospers, 2012). Binding met een plek houdt in, dat inwoners de waarde van een plek zien, willen vasthouden en waar mogelijk verbeteren. In het inwonersonderzoek wordt daarom onderzocht hoe inwoners Kantens als woonomgeving ervaren en specifiek hoe zij hun eigen woning waarderen en wat volgens hen aan beide verbeterd kan worden.

Afbeelding 1. Vier domeinen en domeinaspecten voor de leefomgeving.

Thissen (2010) concludeert in zijn dorpsonderzoeken dat *leefbaarheid* in dorpen en gemeenschappen vaak ontstaat door gemeenschapsinitiatieven. Om als gemeenschap initiatieven te kunnen ontwikkelen, moet volgens Thissen voldaan zijn aan drie voorwaarden: er moet sprake zijn van *ruimtelijke kwaliteit* van woningen en de woonomgeving, er moeten plekken zijn waar inwoners elkaar kunnen *ontmoeten* en er moet sprake zijn van *sociaal kapitaal*, dat zijn inwoners met grote sociale netwerken. Als aan deze drie voorwaarden is voldaan, is het fundament voor leefbaarheid in een gemeenschap gelegd. In navolging van Thissen wordt daarom naast de waardering van de ruimtelijke omgeving (het wonen, woonomgeving, verkeer en veiligheid) ook onderzocht hoe inwoners van Kantens het dorp als sociale omgeving ervaren. Dan gaat het over de sociale binding, deelname aan dorpsactiviteiten en het verenigingsleven. Kantens biedt de inwoners

ontmoetingsmogelijkheden in het dorpshuis t Schienvat en in de kerkgebouwen. In het inwonersonderzoek wordt nader onderzocht hoe de inwoners vinden dat de dorpsaccommodatie wordt gebruikt.

Uit het Groningse onderzoek van Gardenier (2012) blijkt dat de aanwezigheid van voorzieningen als winkels, een school, een huisarts geen absolute voorwaarden zijn om een klein dorp als 'leefbaar' te ervaren. Mensen geven aan dat het belangrijker is dat de voorzieningen elders goed bereikbaar en toegankelijk zijn. De auto overbrugt hierbij de afstand. In het inwonersonderzoek wordt daarom onderzocht of de inwoners zichzelf kunnen redden en hoe zij de mobiliteit ervaren naar voorzieningen in de omgeving. In het verlengde hiervan wordt onderzocht welke voorzieningen men liever dichterbij of in het dorp zou wensen. Thissen (2010) gaf aan dat vitale dorpen zelf hun voorzieningen realiseren en in stand houden. Daarom wordt voor Kantens ook onderzocht of er mensen zijn die zich (voor nieuwe voorzieningen) willen inzetten al dan niet in het kader van *nieuw ondernemerschap*.

De vitaliteit van een dorp wordt niet alleen zichtbaar in de jaarlijkse dorpsactiviteiten, maar ook in de bestuurlijke organisatiestructuur van het dorp. Worden de besturen van de dorpsverenigingen gewaardeerd en zijn er nieuwe inwoners die bereid zijn om bestuurlijk actief te worden? Dat zal ook in Kantens worden onderzocht, specifiek ook voor de Vereniging Dorpsbelangen Kantens. Vrijwilligers worden schaars, daarom wordt ook de bereidheid voor de potentiële inzet onderzocht. Dan gaat het bijvoorbeeld over het willen toetreden tot een bestuur of onderhoudstaken van de gemeente Eemsmond willen overnemen in ruil voor een dorpsbudget.

1.3 Inwonersonderzoek

In het inwonersonderzoek in Kantens worden dus aspecten uit vier domeinen onderzocht – over het wonen, de sociale omgeving, de voorzieningen en het organiserend vermogen. Door inwoners te vragen wat ze van de verschillende aspecten vinden, worden subjectieve beoordelingen verkregen. Die subjectieve beoordelingen vormen samen de *ervaren leefbaarheid* van Kantens.

De onderzoeksvraag van het inwonersonderzoek luidt:

Hoe waarderen de inwoners van Kantens hun leefomgeving?

Hierbij gaat het om de waardering van de volgende aspecten:

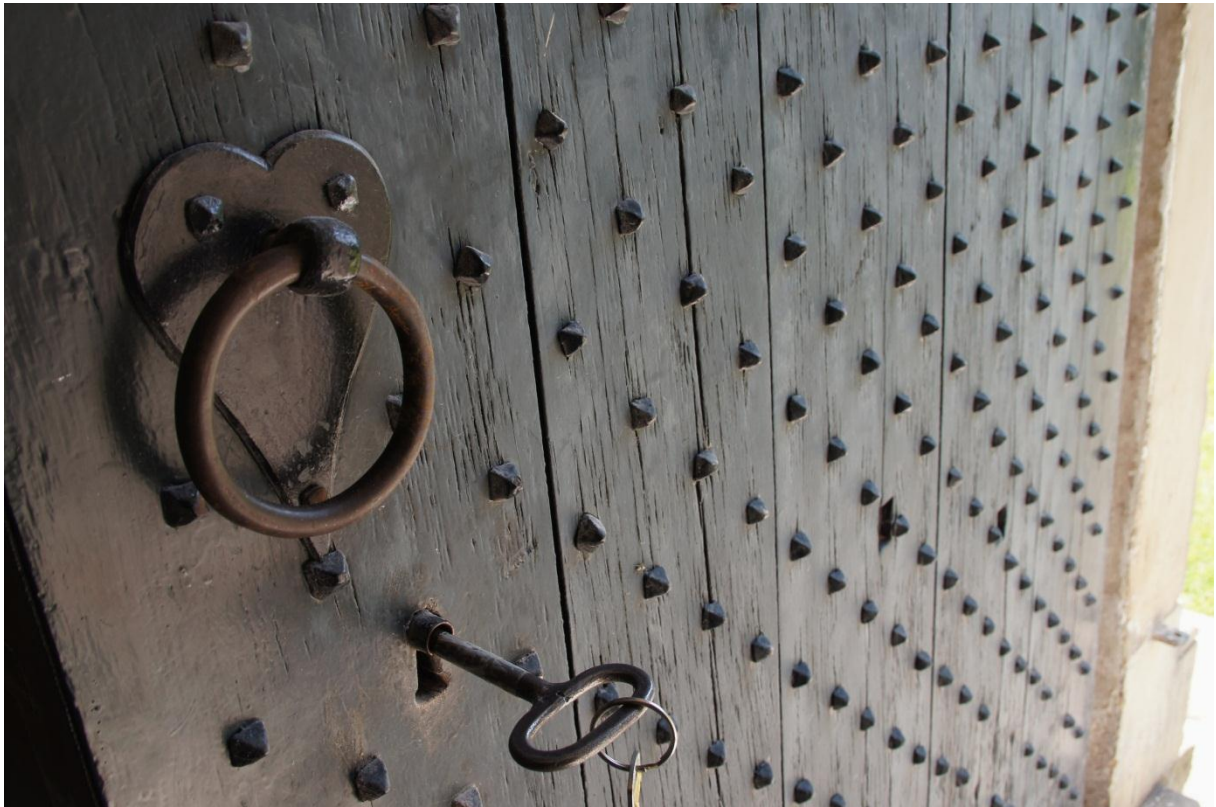
1. de woonomgeving (binding, vestigings – en blijfmotieven, huisvesting, veiligheid);
2. de sociale omgeving (sociale contacten, waarden en deelname dorpsleven);
3. de voorzieningen (zelfredzaamheid, mobiliteit, behoeften);
4. het organiserend vermogen (inzet, ondernemerschap en bestuurlijk dorpskader).

Dit onderzoek geeft weer wat de stand van zaken in Kantens in 2013 is. De onderzoeksresultaten kunnen worden gebruikt om waarderingen over Kantens in latere jaren te vergelijken met het jaar 2013.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt beschreven hoe het inwonersonderzoek in Kantens methodisch is uitgevoerd. In hoofdstuk 3 worden de kenmerken en waarderingen van de inwoners beschreven. In hoofdstuk 4 worden conclusies uit het onderzoek getrokken en aanbevelingen gegeven. De bijlagen zijn samengevoegd in een aparte bundel bij dit rapport. Bij dit rapport verschijnt een apart onderzoeksrapport over het onderzoek onder de kinderen van 6 – 12 jaar: *Kantens is leuk, maar graag een skatebaan! Een onderzoek naar wat de kinderen van Kantens vinden* (Stefan van Schendel, 2013).

In dit rapport is gekozen om het bijvoeglijk naamwoord van Kantens te spellen als ‘*Kaantster*’ in de wetenschap dat ‘*Kaanster*’ en ‘*Kanster*’ ook voorkomen. De auteur biedt bij voorbaat verontschuldigen aan als dit leidt tot verontwaardiging over een incorrecte schrijfwijze.

2. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het inwonersonderzoek is uitgevoerd en of de inwoners die meededen aan het onderzoek representatief zijn voor de bevolking van het onderzoeksgebied. De inwoners die aan het meededen aan het onderzoek worden ook wel '*respondenten*' genoemd.

2.1 Kindervragenlijst en inwonersvragenlijst

Voor de kinderen van 6 tot 12 jaar is een korte kindervragenlijst (bijlage 1) opgesteld met 11 vragen over school, spelen, hobby's, dorpsactiviteiten en het dorp. De kinderen konden hun ingevulde vragenlijst illustreren met een tekening over het *Buiten spelen* op een bijgeleverde blanco A4-tekensel. De resultaten van het kinderonderzoek staan uitgebreid vermeld in het onderzoeksrapport *Kantens is leuk, maar graag een skatebaan! Een onderzoek naar wat kinderen van Kantens vinden* (Stefan van Schendel, 2013).

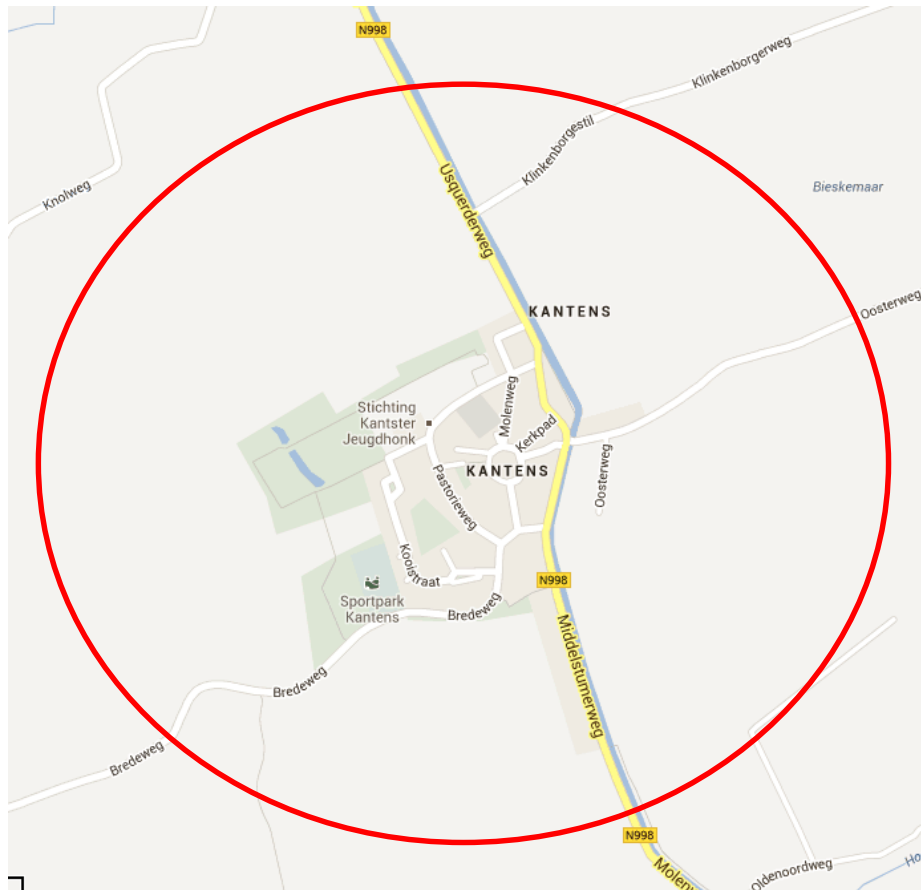
Bij het inwonersonderzoek zijn alle inwoners van Kantens van 13 jaar en ouder betrokken. Voor het inwonersonderzoek is Kantens is een vragenlijst (bijlage 2) gebruikt, waarmee in het voorjaar van 2013 gegevens zijn verzameld.

De inwonersvragenlijst is door de onderzoeksgroep van het Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool Groningen opgesteld. Hierbij zijn de ervaringen met eerdere vragenlijsten uit dorpsonderzoeken gebruikt (Rozema, 2011, 2012, 2013). De verschillende domeinaspecten (zie afbeelding 1) zijn vertaald naar vragen. De vragenlijst heeft meerkeuzevragen in 9 categorieën: uw huishouden, wonen, veiligheid en mobiliteit, voorzieningen, sociale omgeving, dorpsactiviteiten, ondernemen, inzet voor Kantens en goede ideeën voor Kantens. De vragenlijst telt 70 vragen, waaronder zes open vragen.

De conceptvragenlijst is voorgelegd aan de bestuursleden van Vereniging Dorpsbelangen Kantens. Dit heeft geleid tot een aantal bijstellingen. De begeleidende brief bij de vragenlijst (bijlage 3) is geschreven vanuit het perspectief van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens en voorzien van het logo van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens en het logo van de Hanzehogeschool Groningen.

2.2 Respondenten

Het onderzoeksgebied beslaat het dorp Kantens en buitengebied zoals aangegeven in kaart 1.

Kaart 1. Het onderzoeksgebied van Kantens

In 2010 wonen 700 inwoners in Kantens (CBS, 2011), volgens de website van de gemeente Eemsmond inmiddels 739 inwoners. Omdat niet duidelijk is hoeveel inwoners exact in Kantens en het directe buitengebied wonen, gaan we uit van het ronde aantal van 700 inwoners. In totaal hebben 268 inwoners ouder dan 6 jaar meegedaan aan het onderzoek. 31 kinderen tussen de 6 en 12 jaar en 237 inwoners van Kantens (ouder dan 12 jaar) een vragenlijst ingevuld. Het totale responspercentage is daarmee **38%** (268 / 700). De inwoners die de vragenlijst hebben ingevuld vormen een goede afspiegeling van de totale bevolking voor de kenmerken ‘geslacht’ en ‘leeftijd’ (tabel 1). Op basis van deze gegevens achten we de gegevens uit dit onderzoek representatief voor alle inwoners van Kantens.

Geslacht	Respondenten	Bevolking	Leeftijd	Respondenten	Bevolking
Man	126 (47%)	355 (51%)	0 - 15 jaar	44 (16%)	22%
Vrouw	139 (53%)	345 (49%)	16 - 25 jaar	27 (10%)	14%
			26 – 45 jaar	60 (23%)	27%
			46 – 65 jaar	96 (36%)	26%
			66 en ouder	37 (14%)	11%
	(3 onbekend)			(4 onbekend)	
Totaal	265 (100%)	700 (100%)	Totaal	264 (100%)	100%

Tabel 1. Verdeling naar geslacht en leeftijdsgroepen in totale respondentgroep (n = 265), vergeleken met CBS – gegevens (2011)

In Kantens zijn 275 huishoudens, waarvan 28% behoort tot de eenpersoonshuishoudens. Van alle inwoners die meededen aan het onderzoek is 9% (26 / 275) afkomstig uit een eenpersoonshuishouden. Dat is een ondervertegenwoordiging ten opzichte van de 28% ‘Alleenstaanden’ onder de totale bevolking (tabel 2).

Huishoudengrootte	Respondentgroep	Huishoudensamenstelling	Bevolking
Eenpersoonshuishouden	26 (11%)	Alleenstaanden	28%
Tweepersoonshuishouden	84 (36%)	Gezinnen zonder kinderen	29%
Meerpersoonshuishouden	124 (53)	Gezinnen met kinderen	43%
Totaal	234 (100%)		100% huishoudens

Tabel 2. Huishoudengrootte in respondentgroep (n = 234) vergeleken met CBS – gegevens (2011)

Tekening van Jeroen

Bij de tweepersoons- en meerpersoonshuishoudens is sprake van dubbele vermeldingen, zodat niet precies kan worden nagegaan in welke mate er sprake is van een over- of ondervertegenwoordiging.

In Kantens zijn er 31 kinderen tussen de 6 en 12 jaar die de kindervragenlijst hebben ingevuld, er kan niet worden berekend wat het responspercentage is ten opzichte van de totale groep kinderen tussen 6 – 12 jaar. Iets meer jongens dan meisjes hebben de vragenlijst ingevuld (tabel 3). 17 kinderen maakten een tekening over het buiten spelen. De meeste kinderen die aan het onderzoek meededen, wonen in Kantens.

Geslacht	Frequenties	Leeftijd	Frequenties	Woonplaats	Frequentie
Jongen	17 (55%)	6 jaar	2 (7%)	In Kantens	28 (90%)
Meisje	14 (45%)	7 jaar	2 (7%)	Buiten Kantens	3 (10%)
		8 jaar	4 (13%)		
		9 jaar	7 (23%)		
		10 jaar	4 (13%)		
		11 jaar	6 (19%)		
		12 jaar	6 (19%)		
Totaal	31 (100%)		31 (100%)	Totaal	31 (100%)

Tabel 3. Kinderen verdeeld naar geslacht en leeftijd (n=31)

De gemiddelde leeftijd van de respondenten (ouder dan 13 jaar) is 47 jaar (met een standaarddeviatie van 18 jaar, dat betekent dat 66% van de respondenten tussen 29 en 65 jaar is). Vijf respondenten waren jonger dan 15 jaar en vijf respondenten ouder dan 80 jaar.

Ik woon in een	Respondenten	Bevolking	Woonplek	Frequentie
Koopwoning	198 (84%)	66%	In de kern	110 (47%)
Huurwoning	38 (16%)	33%	Aan de rand	99 (43%)
			Buitengebied	23 (10%)
Totaal	236 (100%)	100% (275 woningen)	Totaal	232 (100%)

Tabel 4. Verdeling van woningbezitters en huurders van woningen (n = 236) en woonplek in Kantens

De meeste respondenten wonen in Kantens zelf (in de kern of aan de randen). In het onderzoeksgebied staan 275 woningen. Een vraag uit de vragenlijst was of de respondenten in een huur of koopwoning woonden. Zoals uit tabel 4 blijkt, hebben aan het onderzoek minder huurders meegedaan dan er in werkelijkheid in Kantens zijn. Maar doordat er meer gezinsleden uit een huishouden konden meedoen aan het onderzoek, kan het zijn dat de verhouding 84% koop – 16% huur niet de werkelijke verhouding is door dubbeltellingen, waarvoor we niet kunnen corrigeren.

Onder de inwoners is geïnventariseerd wat hun opleidingsniveau is (tabel 5). Van de respondenten heeft 19% een hogere beroeps- of universitaire opleiding, voor 34% is dat een middelbare (beroeps) opleiding. In vergelijking met de Nederlandse bevolking zijn de inwoners van Kantens lager opgeleid en minder hoger opgeleid (maar dat zegt niets over het maatschappelijk succes van de inwoners).

Opleidingsniveau	Totaal	Nederlandse bevolking
Lagere school/basisschool	32 (14%)	8%
VMBO/LBO/MAVO/(M)ULO	78 (34%)	20%
HAVO/VWO/MBO	78 (34%)	40%
HBO/WO	43 (19%)	32%
Totaal	231 (100%)	99%, 1% onbekend

Tabel 5. Opleidingsniveau van de respondenten in Kantens, in vergelijking met de Nederlandse bevolking

Van de respondenten is bekend hoe hun dagelijkse bezigheden eruit zien (tabel 6). De helft van de respondenten is betaald werkzaam. De overige zijn zonder betaald werk, onbetaald werkzaam, gepensioneerd of scholier.

Dagelijkse bezigheden	Totaal
Betaald werkzaam	124 (57 %)
Onbetaald werkzaam, zonder betaald werk, pensioen	64 (30%)
School of studie	13 (6%)
Anders	16 (7%)
Totaal	217 (100%)

Tabel 6. Dagelijkse bezigheden

Van de respondentengroep heeft 60% twee inkomens, 40% van de huishoudens heeft één inkomen. Landelijk blijft het aandeel tweeverdieners onder paren tussen de 18 en 65 jaar stijgen, in 2011 was dit 57%. Vijftien respondenten hebben deze vraag niet ingevuld. In de vragenlijst is niet geïnventariseerd welk beroep in welke sector wordt uitgeoefend.

Samengevat is de respondentengroep vanaf de 6 jaar representatief voor de inwoners van Kantens qua *geslacht* en *leeftijd*. Er hebben uit alle huishoudensgroottes respondenten meegedaan aan het onderzoek. Naast de woningbezitters waren ook de huurders van Kantens vertegenwoordigd. Aan het onderzoek hebben inwoners van alle opleidingsniveaus meegedaan met verschillende dagelijkse bezigheden. Hiermee menen we te mogen concluderen dat de respons een goede doorsnee van de bevolking van Kantens is.

2.3 Gegevensverwerving

Het inwonersonderzoek voor kinderen tussen 6-12 jaar en voor inwoners van 13 jaar en ouder is door het bestuur Vereniging Dorpsbelangen Kantens bekend gemaakt via de eigen website en een flyer. De flyer is geschreven vanuit het perspectief van het bestuur Vereniging Dorpsbelangen Kantens en in overleg met de studenten tot stand gekomen (bijlage 4). De flyer is huis-aan-huis verspreid door de studenten van de Hanzehogeschool Groningen.

In de week van 18 maart 2013 hebben acht studenten van de Hanzehogeschool Groningen de kindervragenlijsten en de inwonersvragenlijsten huis-aan-huis verspreid. Voor alle gezinsleden van een huishouden was een vragenlijst beschikbaar alsmede een retourenveloppe. Wie niet een vragenlijst had gekregen kon bij een van de bestuursleden van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens een vragenlijst ophalen. Na het uitdelen bleek dat de studenten in een klein gedeelte van het dorp geen vragenlijst hadden uitgedeeld, dat verzuim is door de studenten hersteld. De vragenlijsten konden in eerste instantie tot 25 maart worden ingeleverd op drie inleverpunten in Kantens. De inlevertermijn is verlengd met een week totdat het responspercentage van 38% was bereikt. Om de respons te stimuleren is nogmaals een flyer verspreid (bijlage 4) en een oproep op de website van Kantens geplaatst. Via de post zijn enkele vragenlijsten naar de Hanzehogeschool Groningen opgestuurd, deze vragenlijsten zijn in goede orde ontvangen.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het inwonersonderzoek beschreven. In paragraaf 3.1 gaat het kort over de resultaten van het kinderonderzoek en vanaf paragraaf 3.2 gaan we uitgebreider in op de resultaten van de inwoners ouder dan 12 jaar. In de bijlagenbundel staan in bijlage 5 de frequentieoverzichten van de kindervragenlijst en in bijlage 6 die van de inwonersvragenlijst. In bijlage 7 worden de overzichten gegeven van de antwoorden op de open vragen van zowel het kinderonderzoek als het inwonersonderzoek. De volgorde van de vragen uit de vragenlijsten is hierbij leidend.

3.1 Lekker spelen in het Kaantster Bos spelen

31 kinderen van Kantens (tussen 6 en 12 jaar) vinden Kantens een leuk dorp, omdat ‘het gewoon een leuk dorp is, klaar!’, door alle dorpsactiviteiten en omdat je fijn kan schaatsen (als er ijs ligt). 17 kinderen hebben mooie tekeningen gemaakt over het thema *Buiten spelen*, de prijsuitreiking is tijdens de presentatie van het inwonersonderzoek op 20 juni 2013 gebeurd. Er werden drie prijzen uitgereikt 😊! Het was opvallend dat het Kaantster Bos vaak terug kwam op de tekeningen – een fijne plek voor kinderen om zich buiten uit te leven. De kinderen barsten van de ideeën hoe Kantens nog leuker kan worden met een skatebaan, een zwembad en een dierentuin. De kinderen willen graag meer speeltoestellen om nog leuker buiten te spelen.

De kinderen waarderen de dorpsactiviteiten en dat er zulke leuke mensen in Kantens wonen (waaronder zichzelf). Sinterklaas en de kermis zijn gewaardeerde momenten in het jaar, net als de speelweek. Dat je kunt sporten en schaatsen in Kantens wordt door de kinderen fijn gevonden. Ook hebben zij al oog voor hun woonplek – 65% van de kinderen vindt dat ze een mooi huis hebben en dat ze er daarom graag wonen (tabel 7). Daar tegenover staan ook minder leuke aspecten van Kantens. Het feit dat er geen winkels zijn, maakt Kantens toch echt minder aantrekkelijk (tabel 8). Bijzonder is dat sommige kinderen aangeven dat er te hard gereden wordt in Kantens (tabel 9). Aan een doorgaande weg zal de verkeersveiligheid eerder in het gedrang komen dan op de wierde zelf. In paragraaf 3.7 is de verkeersveiligheid opnieuw aan de orde.

Waarom is het leuk om in Kantens te wonen?	Frequenties
Activiteiten	25 (81%)
Mooi huis	20 (65%)
Speeltuintjes	11 (36%)
Schaatsen	24 (77%)
Veel ruimte	12 (39%)
Rust	19 (61%)
School	17 (55%)
Leuke mensen en kinderen	24 (77%)
Sporten	22 (71%)
Iets anders,...	13 (42%)

Tabel 7 en 8. Waarom is het (niet) leuk om in Kantens te wonen? (n=31)

Waarom is het niet leuk om in Kantens te wonen?	Frequenties
Niet veel te doen	5 (16%)
Niet veel winkels	18 (58%)
Er wonen niet veel vriendjes/vriendinnetjes	4 (13%)
Drukke weg door/langs het dorp	10 (32%)
In mijn buurt geen goede speelplek	10 (32%)
Hard rijden op de weg	14 (45%)
Activiteiten na school niet in Kantens	6 (19%)
Iets anders,...	6 (19%)

Veilig in Kantens?	Frequenties	Veilig in de straat?	Frequenties
Ja, omdat...	16 (52%)	Ja, meestal wel	21 (68%)
Soms, omdat...	10 (32%)	Soms niet, te druk	4 (13%)
Nee, omdat...	3 (10%)	Nee, nooit veilig	6 (19%)
Niet ingevuld	2 (7%)	Niet ingevuld	0 (0%)
Totaal	31 (100%)	Totaal	31 (100%)

Tabel 9. Ervaren veiligheid in Kantens en op straat (n=31)

Andere ideeën die de kinderen hebben om Kantens mooier en leuker te maken zijn meer stukjes groen voor bloementuinen en meer activiteiten voor hen in het dorps huis, zoals een toneelclub, een kookclub en streetdance en discodansen.

3.2 Waardering van de leefomgeving

De respondenten (ouder dan 12 jaar) hebben in rapportcijfers aangegeven hoe zij Kantens als leefomgeving waarderen als totaal en voor negen afzonderlijke aspecten (tabel 10). De negen aspecten zijn de woning, het wonen, de veiligheid, de wegen en paden, de voorzieningen, de sociale gemeenschap, de dorpsactiviteiten, het ondernemen en de inzet voor Kantens. Deze vragen hadden een goede respons, variërend tussen 89% en 100%.

Waardering leefomgeving	Gemiddelde (s.d.)	Modus	Mediaan	Spreiding	R
Totaalbeoordeling	7.51 (.93)	8	8	3 – 10	89%
<i>Aspect Leefomgeving:</i>					
1. Het wonen	7.6 (1.0)	8	8	3 – 10	98%
2. De woning	7.6 (1.5)	8	8	2 – 10	99%
3. De veiligheid	7.1 (.9)	7	7	4 – 10	95%
4. De wegen en paden	6.5 (1.1)	7	7	1 – 10	100%
5. De voorzieningen	7.3 (1.0)	7	7	3 – 10	95%
6. De dorpsactiviteiten	7.1 (1.0)	7	7	1 – 9	94%
7. De sociale omgeving	7.1 (1.0)	7	7	1 – 9	96%
8. Het ondernemen	6.4 (1.1)	7	7	1 – 9	89%
9. Waardering besturen	7.1 (1.0)	7	7	1 – 10	94%
10. Waardering inzet bewoners	7.1 (1.1)	7	7	1 – 10	92%

Tabel 10. Waardering in gemiddelde rapportcijfers voor de kwaliteit van de leefomgeving (s.d. = standaarddeviatie, modus = antwoord dat het meest voorkomt, mediaan = middelste antwoord van de waarnemingen); spreiding van de rapportcijfers geeft aan wat het laagste antwoord en het hoogste antwoord is; R = responspercentage, aantal respondenten

3.3 De respondenten nader bekeken....

In paragraaf 2.2 is een begin gemaakt met de beschrijving van de respondenten aan de hand van de persoonskenmerken *geslacht, leeftijd, huishoudengrootte, woningbezit, opleidingsniveau, dagelijkse activiteiten* en *inkomen*. Deze kenmerken zijn beschreven om een indruk te geven of de respondenten representatief zijn voor alle inwoners van Kantens. In deze paragraaf bekijken we de respondenten nader voor

- Waar komen ze vandaan? (geboorteplaats)
- Hoe lang wonen ze al in Kantens?
- Hebben ze een sociaal netwerk in Kantens?
- Voelen ze zich betrokken bij Kantens?

In tabel 11 wordt de geboorteplaats van de respondenten geordend naar Kantens, de regio (= aangrenzende gemeenten), Noord-Nederland (rest van de drie Noordelijke provincies), de rest van Nederland en het buitenland. De meesten (87%) zijn in Noord-Nederland geboren, net iets minder dan de helft is in Kantens of in de regio geboren.

Herkomst	Geboorteplaats
Kantens	50 (22%)
Regio	57 (25%)
Noord-Nederland	94 (41%)
Rest Nederland	27 (12%)
Buitenland	2 (1%)
Totaal	230 (100%)

Tabel 11. Verdeling van respondenten naar geboorteplaats (n= 230)

De respondenten zijn als inwoners van de provincie Groningen niet allemaal de Groningse taal meester, maar dat scheelt niet veel (tabel 12). Maar liefst 72% geeft aan het Gronings min of meer goed te spreken. In vergelijking met andere dorpsonderzoeken is dat een behoorlijk aantal (Rozema, 2012, 2013).

Gronings spreken	Frequentie
Ja, in het Gronings opgevoed	112 (48%)
Ja, ik heb later geleerd het te spreken	27 (12%)
Een beetje, ik doe mijn best om het te spreken	33 (14%)
Ik spreek de taal of dialect van een andere provincie	6 (3%)
Nee	55 (24%)
Totaal	233 (100%)

Tabel 12. De mate waarin de Groningse taal wordt gesproken (n = 233)

De gemiddelde woonduur in Kantens van de respondenten is 24.8 jaar (met een standaarddeviatie van 18 jaar), dat betekent dat 66% van de respondenten tussen de 6.8 jaar en 42.8 jaar in Kantens woont. In tabel 13 is de woonduur uitgesplitst naar vijfjaarsperiodes. Hierin is te zien dat 47% al langer dan 21 jaar in Kantens woont. 32% van de respondenten woont zijn / haar hele leven in Kantens, dat zijn zowel oudere als jongere inwoners.

Woonduur in Kantens	Frequentie	Cumulatief oplopend
0 – 5 jaar	20 (9%)	9%
6 – 10 jaar	30 (13%)	22%
11 – 15 jaar	34 (15%)	37%
16 – 20 jaar	38 (17%)	53%
21 – 25 jaar	23 (10%)	63%
26 – 30 jaar	20 (9%)	72%
31 – 35 jaar	9 (4%)	76%
36 – 40 jaar	12 (5%)	81%
41 – 45 jaar	11 (5%)	86%
46 – 50 jaar	8 (4%)	89%
51 jaar en langer	25 (11%)	+ 100%
Totaal	230 (100%)	

Tabel 13. Verdeling naar woonduur in Kantens in 5-jaarsperiodes (n = 355, nr = 4). Door afrondingen zijn de percentages ietwat verschillend en is de som meer dan 100%.

De respondenten zijn sociaal goed ingebed in Kantens (tabel 14). Zij hebben er in ruime mate familieleden, vrienden en kennissen in Kantens wonen. In paragraaf 3.9 komen we daar nog op terug.

Relaties in het dorp	Frequentie
Familieleden (anders dan gezinsleden)	110 (46%)
Vrienden	146 (62%)
Kennissen	169 (71%)
Collega's	30 (13%)

Tabel 14. Relaties van respondenten in Kantens (n = 237)

De betrokkenheid bij Kantens van de respondenten is groot (tabel 15). Driekwart van de inwoners geeft aan redelijk tot zeer betrokken te zijn bij Kantens. Slechts drie inwoners geven aan niet betrokken te zijn bij het dorp.

Betrokkenheid bij Kantens	Frequentie
Zeer betrokken	39 (17%)
Redelijk betrokken	138 (60%)
Nauwelijks betrokken	50 (22%)
Niet betrokken	3 (1%)
Totaal	230 (100%)

Tabel 15. Betrokkenheid van inwoners bij het dorp (n = 230)

Uit deze beschrijving van de respondenten komt het beeld naar voren van een homogene groep inwoners qua herkomst – meest Noordeling - die elkaar kan toespreken in het Gronings, die al lang in Kantens woont met een goed sociaal netwerk in het dorp en nog belangrijker – met een grote mate van betrokkenheid bij het dorp Kantens.

3.4 Typeringen van Kantens

Aan de inwoners is gevraagd om aan te geven waaraan zij denken, als zij aan Kantens denken. Inwoners moesten de volgende zin met drie steekwoorden aanvullen: *“Als ik aan Kantens denk, dan denk ik aan...”*. 218 inwoners (92%) hebben steekwoorden gegeven op deze aanvulzin. In de woordenwolk (afbeelding 2) worden de meest voorkomende woorden weergegeven. In bijlage 7 staan alle woorden, die de respondenten opschreven.

Afbeelding 2. Woordenwolk van meest genoemde woorden voor Kantens

3.5 De woonomgeving

Zoals uit de steekwoorden al bleek, zijn de respondenten positief over hun woonomgeving. Het gemiddelde rapportcijfer voor de woonomgeving (het wonen) is een 7.6, het rapportcijfer 8 werd daarbij het vaakst gegeven.

Met twee open vragen is geïnventariseerd wat men de mooiste en de leukste plek in of bij Kantens vindt. De mooiste plekken van Kantens zijn volgens de inwoners het eigen huis, maar ook de dorpskern met de kerk, het gebied bij de molen en het Kaantster bos worden mooi gevonden. Als leuke plekken worden huisadressen aangewezen waar sprake is van verval of ernstig achterstallig onderhoud, waardoor het dorpsaangezicht er niet fraaier op wordt. De antwoorden van de respondenten zijn opgenomen in bijlage 7. Namen en huisnummers in de antwoorden zijn vervangen door een 'x'. Wie goed rondkijkt in Kantens kan met eigen ogen in de aangeduide straten de bedoelde plekken zien.

Aan de inwoners is gevraagd wat de belangrijkste problemen in de fysieke omgeving van Kantens zijn (tabel 16). De hondenpoep wordt het meest aangegeven als probleem, gevolgd door het openbaar groen.

Fysieke problemen in Kantens	Frequenties
1. <u>Hondenpoep</u>	114 (49%)
2. <u>Openbaar groen</u>	74 (32%)
3. Parkeerdruk	53 (23%)
4. Bestrating	50 (22%)
5. Zwerfvuil en vuilstort	40 (17%)
6. Verkeersdruk	37 (16%)
7. Kinderspeelplekken	36 (16%)
8. Riolering	22 (9%)
9. Straatverlichting	22 (9%)
Geen problemen	34 (15%)

Tabel 16. Welke fysieke problemen zijn er in Kantens? (n varieert tussen 231 en 233)

De laatste jaren worden de inwoners van Kantens steeds vaker opgeschrikt door aardbevingen, die het gevolg zijn van de aardgaswinning. Aan de inwoners is gevraagd hoe zij deze aardbevingen ervaren.

Maakt u zich zorgen over nieuwe aardbevingen?	
Heel veel zorgen	62 (26%)
Veel zorgen	102 (43%)
Nauwelijks zorgen	65 (27%)
Geen zorgen	8 (3%)
Totaal	237 (100%)

Tabel 17. Beleving van aardebevingen

Uit tabel 17 blijkt dat 69% van de inwoners zich veel tot heel veel zorgen maakt over nieuwe aardbevingen. Slechts een klein aantal inwoners (3%) maakt zich geen zorgen. Inwoners hebben in maart 2013 aangegeven meer informatie over de gevolgen van de aardbevingen te willen ontvangen

(tabel 18), bijvoorbeeld over de gevolgen van de gaswinning op lange termijn en de waardevermindering van de woningen.

Behoefte aan informatie m.b.t. aardbevingen	Frequenties
Schaderegeling	84 (35%)
Waardevermindering van huizen	113 (48%)
Gevolgen van gaswinning op lange termijn	136 (57%)
Voorzorgsmaatregelen	74 (31%)
Andere onderwerpen dan hierboven	9 (4%)
Geen behoefte aan informatie	43 (18%)

Tabel 18. Behoefte aan informatie met betrekking tot aardbevingen

Bij andere vragen waar aardbevingen worden genoemd, blijkt dat 85 inwoners (36%) graag willen dat de schade aan de woning door de aardbevingen snel hersteld wordt en dat 63 inwoners (27%) graag een aardbevingbestendig huis zou willen realiseren. 19 inwoners (8%) geven aan dat ze vanwege de aardbevingen willen verhuizen uit Kantens.

De relatie met de gemeente Eemsmond wordt door 73% gematigd tot heel positief ervaren (tabel 19). Een gemeentelijke herindeling werd in maart 2013 door een klein aantal respondenten als gematigd positief tot heel positief gezien. De meeste respondenten (68%) kijken hier negatief tegenaan.

Hoe denkt u over...	Dienstverlening gemeente Eemsmond?	Gemeentelijke herindeling?
Heel positief	41 (17%)	3 (1%)
Gematigd positief	131 (56%)	38 (16%)
Enigszins negatief	23 (8%)	72 (31%)
Heel negatief	9 (4%)	86 (36%)
Geen mening	32 (14%)	37 (16%)
Totaal	236 (100%)	236 (100%)

Tabel 19. Waardering dienstverlening gemeente Eemsmond en een eventuele gemeentelijke herindeling (n=236)

3.6 Het wonen

Onder de inwoners zijn de woonmotieven geïnventariseerd (tabel 20). De redenen die het meest worden genoemd zijn 'het landelijk gebied', de 'rust en de ruimte' en de 'woning'. Deze motieven komen overeen met de positieve woorden die men geeft over Kantens (afbeelding 2).

Woonmotieven voor Kantens	Frequenties
1. <u>Graag in landelijk gebied wonen</u>	106 (45%)
2. <u>Voor de rust en de ruimte</u>	105 (45%)
3. <u>Vanwege mijn woning</u>	84 (36%)
4. Vanwege de sfeer van Kantens	48 (28%)
5. Vanwege de aantrekkelijkheid van het Hoge Land	65 (28%)
6. Er geboren	53 (23%)
7. Om mijn kinderen in een dorp te laten opgroeien	44 (19%)
8. Vanwege de afstand naar de stad Groningen	42 (18%)
9. Vanwege mijn familie en vrienden in Kantens	39 (17%)
10. Vanwege mijn werk	24 (10%)

Tabel 20. Woonmotieven voor Kantens (n varieert tussen 235 en 236)

Anderzijds is ook gevraagd aan de inwoners of men plannen heeft om te verhuizen en waarom men zou willen verhuizen. Uit de antwoorden bleek dat 51% van de respondenten zou willen verhuizen, maar de termijn waarop men dat wil doen, verschilt nogal: het gebeurt binnenkort, over 2 jaar of ooit (tabel 21). Iets minder dan de helft van de inwoners (46%) wil echter nooit verhuizen uit Kantens. De wens om te verhuizen wordt ingegeven, doordat er 'geen voorzieningen' zijn in Kantens. Deze reden wordt zowel door jongere en oudere verhuisgeneigde inwoners gegeven. Dat het onderhoud van huis en tuin te zwaar wordt, wordt met name door de oudere inwoners aangegeven als verhuisreden. Inwoners willen graag hun wooncarrière voortzetten in een vrijstaand woonhuis of een appartement. Waar dat nieuwe huis moet staan, is voor de meeste inwoners nog niet duidelijk. Wel zijn er 10 inwoners die in Kantens zelf zouden willen verhuizen. Een kwart van de inwoners geeft aan dat er volgens hen onvoldoende woningen voor zowel ouderen als starters op de woningmarkt van Kantens zijn. Voor gezinnen is er voldoende aanbod in Kantens.

Plannen voor verhuizing uit Kantens?	Frequenties
Hoe lang blijft u nog wonen in Kantens?	
• De rest van mijn leven	104 (46%)
• Ik wil verhuizen binnen Kantens	7 (3%)
• Binnen 2 jaar verhuizen uit Kantens	15 (7%)
• Binnen 2 – 5 jaar verhuizen uit Kantens	10 (4%)
• Ooit verhuizen uit Kantens	91 (40%)
De drie belangrijkste verhuisredenen	
1. Omdat er geen voorzieningen zijn	38 (31%)
2. Vanwege tuin en onderhoud woning	33 (27%)
3. Vanwege de wens voor een ander type huis	23 (19%)
Waarnaar verhuizen?	
• Vrijstaand huis	47 (38%)
• Appartement	41 (33%)
Naar welke plaats verhuizen?	
• Weet ik nog niet	70 (57%)
• De stad Groningen	22 (18%)
• In Kantens zelf	10 (8%)

Tabel 21. Hoe lang blijft u nog wonen in Kantens? (n=227) en belangrijkste verhuisreden

De huidige woning wordt door de inwoners met het rapportcijfer 7.6 beoordeeld, waarbij het cijfer 8 het meest werd gegeven. Van alle inwoners is 46% tevreden over de eigen woning. Een klein aantal mensen wil verbeteringen aan de woning doorvoeren, zodat de woning meer ruimte en comfort gaat bieden. In termen van energiezuinigheid zijn inwoners van Kantens vooral geïnteresseerd in het plaatsen van zonnepanelen en een zonneboiler (47%) (tabel 22). Hier liggen kansen voor een (elektrotechnische) ondernemer en voor gezamenlijke inkoop op dorpsniveau, zoals in andere dorpen ook al gebeurt.

Plannen voor isolatie en duurzame energie?	Ja + Misschien
Energiescan laten uitvoeren	51 (27%)
Dakisolatie aanbrengen	54 (27%)
Spouwmuurisolatie aanbrengen	39 (20%)
Vloerisolatie aanbrengen	46 (24%)
Dubbele beglazing aanbrengen	23 (12%)
Energiezuinige cv-ketel aanschaffen	42 (21%)
Andere warmtebronnen (bijv. houtstook) gebruiken	36 (19%)
Zonnepanelen of zonneboiler plaatsen	93 (47%)
Aardwarmte gebruiken	55 (29%)

Tabel 22. Plannen voor isolatie en duurzame energie? (n varieert tussen 190 en 202)

3.7 Veiligheid en mobiliteit

De veiligheid in Kantens wordt met het rapportcijfer 7.1 (met een spreiding van 4 tot 10) beoordeeld.

In tabel 23 staat hoe de diverse aspecten van veiligheid zijn beoordeeld door de inwoners.

Veiligheid	Eens
Kantens is in de laatste 5 jaar veiliger geworden	48 (21%)
De speelplekken van kinderen zijn veilig	125 (55%)
Ik voel me overdag thuis veilig	226 (99%)
Ik voel me 's nachts thuis veilig	219 (96%)
's Avonds en 's nachts voel ik me buiten veilig	187 (82%)
Er is voldoende straatverlichting in Kantens	182 (79%)
Er zijn in Kantens 'enge' plekken waar niemand zicht op heeft	68 (30%)
De route naar de basisschool (met de fiets en lopend) is veilig	140 (61%)
Er zijn genoeg veilige oversteekplekken in het dorp	86 (38%)
Er wordt te hard gereden in het dorp	172 (75%)
Er wordt te hard gereden buiten het dorp	131 (58%)
Kantens is goed begaanbaar met een rollator of een rolstoel	76 (33%)

Tabel 23. Waardering van aspecten van veiligheid (n varieert tussen 227 en 230)

Bijna iedereen voelt zich overdag en 's nachts veilig in Kantens. Er is voldoende straatverlichting, maar er zijn volgens sommigen nog 'enge' plekken in Kantens. De verkeersveiligheid laat te wensen over: er wordt te hard binnen en buiten het dorp gereden. Dat is eerder door de kinderen (zie paragraaf 3.1) ook al opgemerkt. Ouderen die met een hulpmiddel door Kantens wandelen, hebben - volgens een derde deel van de inwoners - te maken met minder goed begaanbare wegen en paden.

De wegen en paden in en bij Kantens worden door de inwoners beoordeeld met een 6.5, het rapportcijfer 7 wordt daarbij het meest gegeven. Meer dan de helft van de inwoners geeft aan dat de wegen en paden goed onderhouden zijn, over de wegbermen lijkt men wat minder tevreden (tabel 24). Ook zouden er meer fiets- en wandelpaden in en bij Kantens mogen komen.

Wegen en paden	Eens
De wegen in Kantens zijn goed onderhouden	145 (64%)
Er moeten meer parkeerplaatsen in Kantens komen	97 (43%)
De voetpaden zijn goed onderhouden	116 (52%)
Er moeten meer wandelpaden in en rond Kantens komen	122 (54%)
De fietspaden rond Kantens worden goed onderhouden	155 (69%)
Er moeten meer fietspaden in en rond Kantens komen	95 (42%)
De wegbermen van de wegen rond Kantens worden goed onderhouden	84 (38%)
De wegbermen in Kantens zelf zijn goed onderhouden	104 (46%)

Tabel 24. Waardering van wegen en paden (n varieert tussen 224 en 228)

De helft van de inwoners van Kantens heeft twee of meer auto's, slechts 19 inwoners (8%) hebben geen auto in hun huishouden. Dat komt overeen met de gegevens van het CBS (2011), dat er gemiddeld 1.3 auto's per huishouden in Kantens zijn. De dagelijkse boodschappen worden gehaald in Middelstum (57%) en Uithuizen (34%). Voor de korte afstanden naar Middelstum of Uithuizen wordt bijna altijd de auto gebruikt (73%), een kwart springt op de fiets of de scootmobiel. Een kwart van de inwoners maakt wekelijks gebruik van het openbaar vervoer (bus en trein). 60% van de inwoners maakt nooit gebruik van het openbaar vervoer; ondanks dat gegeven geeft toch de helft van de inwoners aan dat het prettig voor Kantens is als de bus overdag en 's avonds vaker langsrijdt. In een

latere vraag (tabel 26) blijkt ook dat (slechts?) de helft van de inwoners vindt dat Kantens goed bereikbaar is met het openbaar vervoer.

3.8 Voorzieningen

In Kantens zijn geen voorzieningen voor de dagelijkse levensbehoeften (behalve o.a. de mobiele supermarkt en de kaasbus), daarom is gevaagd aan de inwoners hoe zelfredzaam men zich vindt. 90% van de respondenten geeft aan dat zij alles nog zelf kunnen doen. Waar de zelfredzaamheid ondersteuning behoeft, wordt dat voornamelijk gedaan door de partner of familieleden.

Hulp aan buren en dorpsgenoten verlenen	Frequentie
- Geen	33 (14%)
- Boodschap doen	82 (35%)
- Kleine klusjes in huis of tuin	87 (37%)
- Een lift geven voor vervoer	81 (34%)
- Uitleen van gereedschap	99 (42%)
- Oppas van huis, dier of kinderen	107 (45%)
- Post en bloemen water geven tijdens afwezigheid	113 (48%)
- Anders	16 (7%)
Hulp van buren en dorpsgenoten ontvangen	Frequentie
- Geen	46 (19%)
- Boodschap doen	42 (18%)
- Kleine klusjes in huis of tuin	63 (27%)
- Een lift krijgen voor vervoer	51 (22%)
- Uitleen van gereedschap	77 (33%)
- Oppas van huis, dier of kinderen	92 (39%)
- Post en bloemen water geven tijdens afwezigheid	113 (48%)
- Anders	15 (6%)

Tabel 25. Het verlenen en ontvangen van diensten van en aan buren en dorpsgenoten (n = 237)

De burenhulp levert een goede aanvulling op de persoonlijke zorg in de vorm van een boodschap doen, kleine klusjes in huis en tuin of de postverzorging (tabel 25). Bijna alle inwoners van Kantens doen dat voor elkaar. Net als in andere dorpen verleent men vaker hulp dan dat men ontvangt

(Rozema, 2012, 2013). 70% van de respondenten vertrouwt erop dat de burens zullen bijspringen als zij hulp nodig hebben (tabel 26). 88% heeft volgens eigen zeggen een goede relatie met de burens (tabel 27).

De voorzieningen die Kantens wel heeft, zijn door de inwoners gewaardeerd met het rapportcijfer 7.3. In tabel 26 staat hoe de inwoners over de verschillende voorzieningen denken. Zeker driekwart van de inwoners is tevreden over het aanbod in Kantens voor sport, cultuur, verenigingsleven en de dorpsaccommodatie (dorpshuis en kerkgebouwen). De uitspraak dat Kantens een gezellig dorp is door het verenigingsleven wordt door 70% beaamd. Er is een duidelijke behoefte aan een urnenveld op de begraafplaats, maar speelplekken voor kinderen zijn er genoeg. Slechts een klein gedeelte kijkt regelmatig op de website van Kantens. Uit een eerdere vraag bleek dat 22 inwoners (9%) geen computer en / of internet hebben.

Stellingen over voorzieningen	Eens
De ruimte van de kerkgebouwen en het dorpshuis t Schienvat worden goed benut	195 (84%)
Er zijn voldoende dorpsactiviteiten voor jongeren	105 (46%)
Er is behoefte aan meer speelplekken voor kinderen	75 (33%)
Er zijn voldoende dorpsactiviteiten voor ouderen	96 (41%)
Het is niet erg om de dagelijkse boodschappen buiten het dorp te doen	169 (73%)
De website van Kantens (www.kantens.nl) is informatief	78 (34%)
Ik kijk regelmatig op de website van Kantens	32 (14%)
Door het verenigingsleven is Kantens een gezellig dorp	161 (70%)
Door de school trekt Kantens nieuwe inwoners aan	110 (48%)
Er is voldoende cultureel aanbod (toneel, muziek, koor)	170 (74%)
Er is voldoende sportaanbod (voetbal, schaatsen)	168 (73%)
Kantens heeft behoefte aan nieuwe vrijwilligers	91 (40%)
Kantens heeft mooie dorpsommetjes	146 (64%)
Kantens is met het openbaar vervoer goed bereikbaar	124 (54%)
Burens helpen mij als ik zorg nodig heb	167 (72%)
Op de begraafplaats moet een urnenveld komen	113 (49%)

Tabel 26. Meninge over voorzieningen in Kantens (n varieert tussen 227 en 231)

Aan de inwoners is gevraagd welke voorzieningen zij missen of graag gerealiseerd zouden willen zien in Kantens. 48% van de inwoners heeft hierbij een of meer antwoorden gegeven. De antwoorden die het meest zijn gegeven, worden in de woordenwolk (afbeelding 3) weergegeven. De winkel (of de supermarkt) wordt het meest genoemd, dus wordt ook het meest gemist. Dat lijkt tegengesteld te zijn aan dat 73% van de inwoners het niet erg vindt om de dagelijkse boodschappen buiten Kantens te doen (tabel 26) en de mobiele supermarkt die op twee weekdays langskomt. De vraagstelling “wat zou u graag in Kantens willen hebben” lokt misschien ook wel allerlei wensen uit, waarbij men zich even niet druk hoeft te maken over de haalbaarheid van het idee. Misschien zijn er in Kantens nieuwe ondernemers (tabel 32) die met de wensen aan de slag kunnen gaan? In bijlage 7 staat het overzicht van wat inwoners zeggen te missen (of te wensen) aan voorzieningen.

Afbeelding 3. Woordenwolk van voorzieningen die in Kantens worden gemist of gewenst (n = 116)

3.9 Sociale omgeving

De sociale omgeving van Kantens is door de inwoners beoordeeld met het rapportcijfer 7.1. Aan de inwoners zijn 16 stellingen voorgelegd die te maken hebben met sociale waarden en sociale binding (tabel 27). Uit de antwoorden blijkt dat men de waarde 'saamhorigheid' en 'om elkaar denken' (= prettige sociale controle) onderschrijft. Inwoners voelen zich goed ontvangen, kennen elkaar en voelen zich verbonden met mede-inwoners en het dorp. 60% van de inwoners geeft aan gehecht te zijn aan Kantens en 50% geeft aan zich een echte Kaantster te voelen. De meeste inwoners van Kantens zijn voor hun sociale contacten niet afhankelijk van hun mede-inwoners.

Sociale omgeving	Eens
Ik voel me een echte Kaantster	113 (50%)
Ik voelde me goed ontvangen toen ik hier kwam wonen	131 (64%)
Mijn sociale contacten wonen bijna allemaal in Kantens	68 (29%)
Ik heb vooral contacten wonen buiten het dorp	110 (48%)
Ik voel me verbonden met het dorp en de inwoners	156 (67%)
Ik vind saamhorigheid belangrijk	195 (84%)
De betrokkenheid van inwoners bij Kantens is groot	128 (56%)
In Kantens is sprake van een prettige sociale controle	150 (66%)
Mensen in Kantens kennen elkaar te weinig	51 (22%)
Ik ben bereid om me in te zetten voor mijn eigen buurt	158 (69%)
De relatie tussen mij en burens is goed	206 (88%)
Ik heb geen behoefte aan contacten in het dorp	32 (14%)
Ik voel me eenzaam in Kantens	12 (5%)
Ik kan altijd hulp vragen aan medebewoners	190 (83%)
Er heerst eensgezindheid in het dorp	85 (37%)
Ik ben erg gehecht aan Kantens	138 (60%)

Tabel 27. Waardering van de sociale omgeving in Kantens (n varieert tussen 205 en 234)

Bijna de helft van de inwoners heeft het merendeel van zijn sociale relaties buiten het dorp. Uit de vragenlijst (vraag 11) bleek ook dat 46% van de respondenten familieleden in het dorp heeft en 62% er vrienden heeft. Inwoners hebben dus in en buiten Kantens een sociaal netwerk. De relaties met

buren zijn in de meeste gevallen goed. Inwoners van Kantens ontmoeten elkaar voornamelijk buiten en op straat (43%), maar dat kan ook binnenshuis zijn (28%). 12 inwoners uit alle leeftijdscategorieën voelen zich eenzaam in Kantens en dat zijn er twaalf te veel.

Als inwoners mogen aangeven welke ‘sociale problemen’ er zijn, dan staat de dreiging dat de basisschool ooit moet sluiten bovenaan (tabel 28). Op de tweede plaats wordt genoemd dat je je dagelijkse boodschappen niet kunt doen in Kantens, maar eerder is al opgemerkt dat 73% het nu geen probleem vindt.

Problemen in de sociale omgeving	Frequenties
1. <u>Dat de school ooit moet sluiten</u>	111 (47%)
2. <u>In Kantens kan je geen boodschappen kunt doen</u>	87 (37%)
3. Inwoners hebben minder tijd voor verenigingsleven	62 (26%)
4. Er zijn geen ouderenvoorzieningen	61 (26%)
5. Nieuwe inwoners zijn minder betrokken bij Kantens	60 (25%)
6. Inwoners meer op zichzelf aangewezen dan vroeger	54 (23%)
7. Er komen steeds minder kinderen	35 (15%)
8. In Kantens kan ik niet doen wat ik leuk vind	23 (10%)
9. Buren kunnen niet met elkaar opschieten	19 (8%)
10. De buurt gaat achteruit	16 (7%)
11. Er komen steeds meer ouderen	15 (6%)
Er zijn <u>geen</u> sociale problemen in Kantens	26 (11%)

Tabel 28. Ervaren problemen in het sociale domein (n = 237)

3.10 Dorpsactiviteiten

In Kantens worden veel activiteiten georganiseerd, zo was er bijna elke dag en avond van de maand februari iets te doen in het dorpshuis t Schienvat (zie www.kantens.nl). De inwoners gaven de dorpsactiviteiten in Kantens dan ook het gemiddelde rapportcijfer 7.1, waarmee zij hun waardering uitdrukten. Driekwart van de inwoners geeft aan dat zij bij de dorpsactiviteiten aanwezig zijn, een klein gedeelte maakt alle dorpsactiviteiten altijd mee (12%). Daar staat 12% van de inwoners tegenover, die nooit aanwezig is bij dorpsactiviteiten.

In tabel 29 staan de antwoorden die de inwoners hebben gegeven op de uitspraken over de dorpsactiviteiten. Opvallend is dat 90% van de inwoners aangeeft dat dorpsactiviteiten belangrijk zijn voor Kantens en specifiek voor de sociale binding tussen de inwoners. Er is waardering voor de organisatoren van de dorpsactiviteiten (“ze doen erg hun best”) en dat het dorp met de dorpsactiviteiten de dorpstradities in stand houdt. Kantens kan hierin een aansporing zien om door te gaan met de dorpsactiviteiten.

Stellingen over dorpsactiviteiten	Eens
De dorpsactiviteiten zijn belangrijk voor Kantens	211 (91%)
Voor kinderen worden er leuke dorpsactiviteiten in Kantens georganiseerd	183 (79%)
In de toekomst moeten dorpsactiviteiten meer op oudere inwoners zijn gericht	47 (20%)
De dorpsactiviteiten passen niet in mijn agenda	22 (10%)
De deelname aan de dorpsactiviteiten is goed	126 (56%)
De organisatoren van de dorpsactiviteiten doen erg hun best	204 (88%)
Tradities in een dorp moet je overeind houden	192 (83%)
De evenementen in de regio zijn aantrekkelijker dan de dorpsactiviteiten	52 (23%)
Dorpsactiviteiten zorgen voor meer binding tussen inwoners	204 (90%)

Tabel 29. Meningen over de dorpsactiviteiten in Kantens (n = 237)

3.11 Ondernemen

Het ondernemen in Kantens krijgt het gemiddelde rapportcijfer 6.4, dat is het laagste rapportcijfer dat wordt toegekend aan de diverse aspecten van de leefomgeving. Bij ‘ondernemen’ gaat het om de bedrijvigheid en het (nieuw) ondernemerschap in Kantens. In vergelijking met ‘vroeger’ zijn er minder bedrijven en middenstand, dus dat kan inwoners aangezet hebben om een negatieve beoordeling te geven: “het is allemaal niet veel meer”. Via de site van de Kamer van Koophandel blijkt echter dat er tenminste 64 inschrijvingen van bedrijven in het register staan. De inschrijvingen betreffen bijvoorbeeld agrarische maatschappen, timmerbedrijven, autorijscholen, organisatieadviesbureaus, financiële bureaus. Naast deze bedrijven staan veel stichtingen in het

register ingeschreven bijvoorbeeld voor het verenigingsleven, uitvaartverzorging en het kerkelijk leven. Ook op een webpagina van www.kantens.nl staan veel ondernemers uit Kantens vermeld.

De inwoners hebben uitspraken gedaan over het ondernemen in Kantens in relatie tot de leefbaarheid (tabel 30). Het is duidelijk dat de inwoners positieve verwachtingen hebben over (nieuw) ondernemerschap. Zo liggen er kansen voor toerisme en recreatie (61%) of duurzame energie (51%). Bovendien kunnen ondernemers zorgen voor een goede naamsbekendheid van Kantens en de verenigingen sponsoren. Slechts een klein aantal mensen geeft aan dat er niet meer bedrijvigheid in Kantens hoeft te komen.

Stellingen over het ondernemen	Eens
Bedrijvigheid in Kantens zorgt voor een goede naamsbekendheid	119 (52%)
Er hoeft niet meer bedrijvigheid in Kantens te komen	42 (19%)
Kantens moet nieuwe ondernemers stimuleren en aantrekken	123 (54%)
Kantens kan meer aan toerisme en recreatie doen	140 (61%)
Kantens kan zich meer inzetten voor duurzame energie	117 (51%)
Kantens heeft belang bij ondernemers die de leefbaarheid versterken	145 (64%)
Ondernemers steunen het verenigingsleven	150 (65%)

Tabel 30. Mening over het ondernemen in Kantens (n varieert tussen 227 en 230)

De belangrijkste voorwaarde die de inwoners van Kantens aan nieuw ondernemerschap stellen, is dat het geen overlast mag veroorzaken (tabel 31). Verwacht mocht worden dat 'het respecteren van de rust en ruimte' net zo belangrijk wordt gevonden als 'geen overlast veroorzaken'. Rust en ruimte zijn immers voor de inwoners de basiskwaliteiten van Kantens (afbeelding 2).

Nieuw ondernemerschap moet	Eens
Meerwaarde aan het dorp geven	109 (46%)
Kleinschalig zijn	79 (33%)
Bij het dorpskarakter passen	113 (48%)
Rust en ruimte respecteren	105 (44%)
Geen overlast veroorzaken (natuur, milieu, geluid, licht)	150 (63%)

Tabel 31. Voorwaarden voor nieuw ondernemerschap (n = 237)

Opvallend is verder dat ‘kleinschaligheid’ als voorwaarde voor nieuw ondernemerschap relatief weinig wordt genoemd, in andere kleine dorpen wordt dat wel belangrijker gevonden (Rozema, 2012, 2013).

Er zijn in Kantens 35 inwoners die als (nieuwe) ondernemer aan de slag willen. Het kan zijn dat ze iets nieuws willen beginnen of iets aan hun bestaande onderneming willen toevoegen. In tabel 32 staat voor welke sectoren deze nieuwe ondernemers plannen hebben. Toerisme, recreatie en horeca worden het meest genoemd, dat zal in goede aarde vallen bij die eerder genoemde 61% van de inwoners die vinden dat Kantens meer aan recreatie en toerisme kan doen.

Op welk gebied heeft men plannen of ideeën?	Aantal keer genoemd
- Recreatie (bijv. kortdurend logies)	10
- Toerisme (bijv. gidstochten, historische promotie)	9
- Horeca (bijv. maaltijdvoorziening, theetuin, ijsverkoop, streekproducten)	12
- Uiterlijke verzorging (pedicure, manicure, kapsalon)	-
- Ouderenzorg (voor opvang en logeermogelijkheden)	4
- Zorgverlening (verzorging en verpleging aan huis)	2
- Kinderopvang (oppas, opvang en logeermogelijkheden)	3
- Huishoudelijke dienstverlening	3
- Een zorgboerderij	6
- Kunst (bijv. een galerie)	7
- Een boerderij- of landwinkel	8
- Voedselproductie voor de regio	3
- Duurzame energie (bijv. samen inkopen of productie)	3
- Eigen bedrijf in coaching, in grafische, schoonmaak en bouwsector	3
- Anders (supermarktje, krantenwijk, molenbouw, kraamcadeau)	6

Tabel 32. Plannen of ideeën voor nieuw ondernemerschap van 35 nieuwe ondernemers

Toen de inwoners hun wensen mochten aangeven voor een voorziening die niet (meer) in Kantens is, werd de winkel of supermarkt het meest genoemd. Het is veelbelovend dat enkele nieuwe ondernemers het hebben over het opzetten van een boerderij- of landwinkel, twee respondenten

schrijven zelfs letterlijk op, dat zij een ‘supermarktje’ willen starten. In het kader van de leefbaarheid zal dit initiatief brede steun ondervinden van de bevolking van Kantens.

3.12 Inzet voor Kantens

Verenigingen, kerken, stichtingen, maar vooral mensen vormen de ruggengraat van Kantens: zonder hen zijn er geen dorpsactiviteiten, evenementen, kerkdiensten, nieuwe historische boeken, etc.. De besturen van al deze ‘organisaties’ worden door de inwoners van Kantens met het rapportcijfer 7.0 gewaardeerd, dat is een ruime voldoende. Eenzelfde cijfer geven de inwoners zichzelf voor hun eigen bijdrage en inzet voor de leefbaarheid in Kantens, een gemiddeld rapportcijfer van 7.1.

Aan de inwoners zijn stellingen over de dorpsbesturen en de dorpsbelangenbehartiging voorgelegd (tabel 33). Opvallend is de positieve toon die aangeeft dat “we in Kantens veel voor elkaar krijgen”: 70% is het met deze uitspraak eens. De dorpsbelangen worden volgens de helft van de inwoners goed behartigd, maar een groot gedeelte van de andere helft van de inwoners heeft hier geen mening over (of zicht op?). Er is waardering voor de besturen van Dorpsbelangen Kantens en van t Schienvat, opvallend is dat veel inwoners hierover ‘geen mening’ geven als antwoord (respectievelijk 40% en 28%). Verheugend voor een klein dorp is ook dat 52% van de inwoners zich wil inzetten voor het dorp. Eerder hebben we al gezien dat 69% zich wil inzetten voor zijn eigen buurt (tabel 27).

Hoe worden de dorpsbelangen behartigd?	Eens
Onze dorpsbelangen worden goed behartigd door Dorpsbelangen Kantens	117 (52%)
Als je in een bestuur van Kantens wilt, dan lukt dat zeker	123 (54%)
Het bestuur van Dorpsbelangen Kantens weet wat in het dorp speelt	109 (48%)
Het bestuur van het dorpshuis zorgt dat het dorpshuis goed draait	152 (67%)
Voor een goed sportaanbod moeten verenigingen met elkaar fuseren	56 (25%)
In Kantens kunnen we samen veel voor elkaar krijgen	160 (70%)
Mensen met nieuwe ideeën voor Kantens krijgen alle ruimte	64 (28%)
De agenda op de website wordt goed bijgehouden	32 (14%)
Kantens en omliggende dorpen moeten meer samenwerken	82 (36%)
Ik wil me inzetten voor het dorp	117 (52%)

Tabel 33. Meningen over dorpsbelangenbehartiging

Onder de inwoners is geïnventariseerd in welke mate zij actief zijn in Kantens door de aantallen te onderzoeken met betrekking tot

- het actief lidmaatschap van een plaatselijke vereniging;
- bestuurlijke activiteiten in Kantens of daartoe bereidheid hebben;
- de bereidheid om gemeentelijke taken over te nemen in ruil voor een dorpsbudget;
- de toezegging om zich in te zetten voor (de eigen buurt in) Kantens.

De aantallen onder de respondenten die lid van een dorpsvereniging zijn, staan weergegeven in tabel 34. Als we onderzoeken hoeveel inwoners van tenminste een vereniging of commissie lid zijn, dan komen we tot 198 inwoners. Dat is een percentage van 84%, bijna het hele dorp is dus wel ergens lid van. 43% van de inwoners geeft aan actief lid van een vereniging, commissie of kerk in Kantens te zijn.

Lid of actief lid van een vereniging of commissie?	Frequentie
Dorpsbelangen Kantens	127 (54%)
Kerk	67 (28%)
Kantster Jeugdhonk	21 (9%)
Dans-, biljart- of sjoelclub	15 (6%)
Sportvereniging (voetbal, gymnastiek)	54 (23%)
Toneelvereniging Avendo	40 (17%)
Koor of vocaal ensemble	16 (7%)
Schaatsvereniging	111 (47%)
Buurtvereniging	14 (6%)
Vrouwenraad of vrouwenvereniging Monica	15 (6%)
Andere vereniging of commissie uit Kantens	71 (30%)

Tabel 34. Lidmaatschap van verenigingen of commissie in Kantens (n=237)

Op dit moment zijn onder de respondenten 50 inwoners die in een bestuur van een vereniging, kerk of commissie in Kantens zitten, dat is 22% van de inwoners (tabel 35). De bereidheid om in het bestuur van Dorpshuis of Dorpsbelangen Kantens plaats te nemen is bij 13 inwoners aanwezig. Voor het bijhouden van de website van Kantens en voor het uitbrengen van een boek over Kantens

hebben zich respectievelijk 9 en 40 inwoners gemeld. Ondanks het feit dat de respondenten hun naam en gegevens konden noteren, heeft niet iedereen daarvan gebruik gemaakt. De inwoners die mee willen helpen zullen via een oproep zich alsnog bekend 'moeten' maken.

Belangstelling voor een bestuursfunctie	Frequentie
Dorpsbelangen Kantens	) 9 mensen)
Stichting Dorpshuis Kantens	
Een andere vereniging	4 mensen
Ik zit al in een bestuur in Kantens	50 mensen (22%)
Ik zit al in een bestuur buiten Kantens	16 mensen (7%)
Ik ben niet beschikbaar om bestuurslid te worden	148 mensen (66%)
Beschikbaar voor actueel houden van website	9 mensen
Meewerken aan een boek over Kantens	40 mensen

Tabel 35. Belangstelling voor een bestuursfunctie of een taak in Kantens

Onder de inwoners is ook onderzocht hoe groot hun bereidheid is om in ruil voor een dorpsbudget van de gemeente Eemsmond mee te helpen aan het onderhoud van de openbare ruimte (tabel 36). Zo gaven 53 inwoners aan het Kaantster bos te willen onderhouden en 51 inwoners willen tekenen voor het onderhoud van de speelplekken.

Ik wil me in ruil voor dorpsbudget inzetten voor...	Frequentie
het onderhoud van de openbare groenvoorziening	51 (22%)
het onderhoud van het voetbalveld	28 (12%)
het onderhoud van de wandelpaden in en rond Kantens	31 (13%)
het onderhoud aan de speelplekken	51 (22%)
Het onderhouden van graven rond de kerk	22 (10%)
Het onderhouden van oude graven op de begraafplaats	23 (10%)
het opruimen van zwerfafval	41 (18%)
Het onderhouden van het Kaantster bos	53 (23%)
Andere taken	26 (11%)
Ik zal hier geen bijdrage aan kunnen verlenen	81 (35%)

Tabel 36. Inzet van inwoners voor werkzaamheden in ruil voor dorpsbudget

In totaal geven 146 inwoners (62%) aan te willen meewerken aan onderhoudstaken in Kantens in ruil voor een dorpsbudget van de gemeente. Of de gemeente Eemsmond dit in de toekomst ook wil, is nog even de vraag, maar de bereidheid onder de inwoners van Kantens is in ieder geval aanwezig.

Statistisch kan geteld worden hoeveel individuele inwoners zich momenteel inzetten voor besturen of zich bereid verklaren voor toekomstige inzet in een bestuur, de buurt, het dorp of een onderhoudsklus. Dat zijn 204 inwoners (86%), met deze aantallen kan Kantens zich rijk rekenen!

3.13 Goede ideeën

Aan het einde van de vragenlijst hebben respondenten nogmaals hun goede ideeën voor Kantens kunnen opschrijven, voor zover ze dat onderweg in de vragenlijst niet al eerder hadden gedaan. In bijlage 7 staan deze ideeën uitgebreid vermeld. De goede ideeën zijn in een woordenwolk (afbeelding 4) weergegeven; soms zijn deze ideeën een herhaling van wat we al eerder hebben gezien, maar er staan ook een paar nieuwe ideeën tussen zoals een ruilhandel of het instellen van 30 kilometerzones.

Afbeelding 4. Woordenwolk van goede ideeën voor Kantens

4. Conclusie en discussie

In dit laatste hoofdstuk worden de conclusies uit het inwonersonderzoek getrokken, vervolgens worden er – zoals dat in een goed onderzoek hoort - enkele kanttekeningen bij dit onderzoek geplaatst. Tot slot volgen er drie aanbevelingen waarmee Kantens en het bestuurlijk dorpskader zijn voordeel kan doen.

4.1 Conclusie

De onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidde:

Welke waardering geven inwoners van Kantens aan hun leefomgeving?

Hierbij gaat het om de waardering van aspecten uit vier domeinen van de leefomgeving:

- a. de woonsituatie;
- b. de voorzieningen;
- c. het sociale klimaat;
- d. het organiserend vermogen.

De gegevensverwerking van dit onderzoek is op een betrouwbare wijze uitgevoerd, wat heeft geleid tot een redelijke respons. Aan het inwonersonderzoek is door 265 inwoners uit Kantens deelgenomen. De respons is hiermee 38%. De respondentgroep is qua geslacht en leeftijd representatief voor de bevolking in Kantens. Het grootste gedeelte van de inwoners is uit Noord-Nederland afkomstig, waarvan de helft uit Kantens of uit de directe omgeving van Kantens. Drie kwart van de inwoners is redelijk tot zeer betrokken bij Kantens.

De 31 kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar vinden Kantens een leuk dorp door alle dorpsactiviteiten en omdat er leuke mensen wonen. Kantens wordt nog leuker – volgens de kinderen zelf – als er winkels zouden zijn en als er niet zo hard wordt gereden in het dorp. De kinderen stellen het op prijs als er meer speeltoestellen en – gelegenheden in het dorp komen. Ook hebben ze wensen voor disco en andere activiteiten in het dorpshuis. De kinderen hebben over het thema *Buiten spelen* mooie tekeningen gemaakt.

De inwoners van 13 jaar en ouder waarderen Kantens als leefomgeving positief. De algemene conclusie is dat inwoners tevreden zijn over het dorp – het gemiddelde rapportcijfer voor Kantens is een 7.5). Daarmee is de hoofdconclusie gerechtvaardigd, dat de inwoners van Kantens hun leefomgeving **positief waarderen**. Dat blijkt niet alleen uit het gemiddelde rapportcijfer, maar ook uit de positieve woorden waarmee de inwoners hun wonen en leven in Kantens uitdrukken.

Aan de hand van de vier domeinen van de leefomgeving vatten we de onderzoeksresultaten samen:

1. de woonomgeving (binding, vestigings- en blijfmotieven, huisvesting, veiligheid);
2. de voorzieningen (zelfredzaamheid, mobiliteit, behoeften);
3. de sociale omgeving (sociale contacten, waarden en deelname dorpsleven);
4. het organiserend vermogen (inzet, ondernemerschap, bestuurlijk dorpskader).

In tabel 37 zijn deze vier domeinen voorzien van de rapportcijfers die de respondenten hebben gegeven. Voor *Woonomgeving* is het gemiddelde rapportcijfer berekend van de aspecten Wonen, Woning, Veiligheid, en Wegen en Paden. Voor *Voorzieningen* is het gemiddelde rapportcijfer berekend van de aspecten Voorzieningen en Dorpsactiviteiten. Voor *Sociale omgeving* is het rapportcijfer van Sociale Omgeving gebruikt. Voor *Organiserend vermogen* is het gemiddelde rapportcijfer berekend van de aspecten Ondernemen, Inzet besturen en Inzet inwoners van Kantens. In de kolom *Waardering* is het rapportcijfer ≥ 7.5 voorzien van ++ als waardering van de leefomgeving, het rapportcijfer < 7.5 van + als minder sterke waardering. De waardering voor de vier domeinen wordt hierna besproken.

	Rapportcijfer	Waardering
Kantens als leefomgeving	7.5	++
Woonomgeving	7.1	+
Voorzieningen	7.2	+
Sociale omgeving	7.1	+
Organiserend vermogen	6.8	+

Tabel 37. De waardering van Kantens in gemiddelde rapportcijfers en met symbolen (+)

Inwoners beoordelen hun wonen en woonomgeving positief. Zij vinden dat ze rustig en landelijk wonen in Kantens, dat zijn de belangrijkste woonmotieven om in Kantens te (blijven) wonen. Iets minder dan de helft van de inwoners (46%) wil dan ook nooit verhuizen uit Kantens. 69% van de inwoners maakt zich *veel* tot *erg veel* zorgen over de kans op nieuwe aardbevingen. Inwoners willen meer informatie over de lange termijneffecten van de gaswinning en over de waardevermindering van hun woning. Bijna iedereen voelt zich in Kantens veilig, maar bijna iedereen vindt dat er binnen en buiten Kantens te hard wordt gereden. De hondenpoep en het openbaar groen worden het meest als probleem aangemerkt. Ook kan het dorpsaanzicht van Kantens nog verder verfraaid worden, inwoners noemen bijna unaniem dezelfde leuke plekken in het straatbeeld van Kantens. Een gemeentelijke herindeling wordt slechts door een gering aantal inwoners als *gematigd positief* en *heel positief* gezien, een derde deel is heel negatief over een gemeentelijke herindeling.

Twee derde deel van de inwoners van Kantens geeft aan zich sociaal verbonden te voelen met de mede-inwoners van Kantens. Inwoners hebben ook in Kantens hun sociale netwerk van familie, vrienden en kennissen wonen. Meer dan de helft van de nieuwkomers geeft aan dat ze goed ontvangen zijn in Kantens. Bijna iedereen van de inwoners heeft een goede relatie met de burens, waardoor de onderlinge dienstverlening in goed vertrouwen tot stand komt. Bijna alle inwoners redden zichzelf en als dat moeilijker wordt, verwachten zij dat familie en burens hen zullen ondersteunen. De dagelijkse boodschappen worden het meest in Middelstum gehaald, driekwart vindt het niet erg dat je de dagelijkse boodschappen niet in Kantens kan halen. Bijna elk huishouden heeft een auto. Twaalf mensen uit alle leeftijdscategorieën (behalve de oudste leeftijdsgroep boven de 65 jaar) geven aan dat ze zich eenzaam voelen.

Het verenigingsleven, het culturele leven en het sportaanbod worden positief door de inwoners gewaardeerd en dragen daarom positief bij aan het voorzieningsniveau. Van de Vereniging Dorpsbelangen Kantens en de schaatsvereniging is bijna iedereen lid. De dorpsactiviteiten van Kantens worden gewaardeerd, omdat deze de onderlinge band versterken. Inwoners van Kantens zouden graag een winkel en een pinautomaat in het dorp (terug)zien. Voor de kinderen wensen de inwoners meer speelplekken. Inwoners vrezen het moment dat de school misschien ooit zal moeten

sluiten. Er zijn 35 inwoners met plannen voor (nieuw) ondernemerschap, onder andere op het terrein van horeca, recreatie en toerisme. Om eigen dorpsvoorzieningen te realiseren, liggen hier dus kansen voor Kantens. Iets minder dan de helft van de inwoners heeft belangstelling voor zonnepanelen en een zonneboiler. Ook hier ligt een kans voor Kantens om door gezamenlijke inkoop een besparing te realiseren.

Driekwart van de inwoners voelt zich betrokken bij Kantens en ongeveer de helft van de inwoners wil zich inzetten in de buurt of voor het dorp. Veelbelovend is de potentiële inzet van inwoners van Kantens in een toekomstig bestuur of voor het onderhouden van de openbare ruimte, speelplekken en het bos: 86% van de inwoners geeft aan aan een of meer taken te willen deelnemen. Dat levert een flinke basis op voor het organiserend vermogen in Kantens. De besturen van Dorpsbelangen Kantens en Stichting Dorpshuis worden positief gewaardeerd. Veel inwoners vinden dat Kantens wel wat voor elkaar kan krijgen.

4.2 Discussie

De wijze waarop dit onderzoek is uitgevoerd is naar waarheid beschreven in dit onderzoeksrapport.

In vergelijking met eerdere dorpsonderzoeken die door het Kenniscentrum NoorderRuimte zijn uitgevoerd, is de respons op de inwonersvragenlijst aan de lage kant. Waardoor dit ontstaan is, is onduidelijk. Door het bestuur van de Vereniging is voorafgaand aan het onderzoek bekendheid gegeven aan het onderzoek door middel van berichtgeving in de dorpskrant en de website. Door de studenten is een flyer verspreid met de vooraankondiging van een vragenlijst. Dat ondanks deze inspanning de respons laag is gebleven, doet vermoeden dat inwoners nut en noodzaak van het onderzoek onvoldoende onderkennen. Naast onvoldoende motivatie kunnen tijdgebrek of verlies van de vragenlijst ook een rol hebben gespeeld. Inwoners hebben wel gemeld dat zij het vaak onnodig vonden om meer dan één vragenlijst per huishouden in te vullen. Zoals eerder is aangegeven hebben we de ratio *ingeleverde vragenlijsten per huishouden / totaal aantal huishoudens* niet kunnen berekenen. Wellicht dat die berekening een hoger responspercentage had opgeleverd.

Deze rapportage van het inwonersonderzoek is qua taal, stijl en weergave van de resultaten zo laagdrempelig mogelijk gehouden. Dat betekent dat de onderzoeker geen verbanden tussen de resultaten heeft beschreven, waardoor het rapport ineens ‘wetenschappelijker’ zou gaan ogen. De ervaring heeft geleerd dat een dorp en een bestuur van een dorpsbelangenvereniging goed bediend zijn met een weergave van frequentieoverzichten van de diverse vragen uit de vragenlijst. Ook de informatie die in de bijlagen is opgenomen geeft voldoende stof om zich te bezinnen op nieuwe dorpsplannen.

4.3 Kansen voor Kantens

Wie aanbevelingen wil geven op basis van de onderzoeksresultaten, zou zo een compleet adviesrapport voor Kantens kunnen schrijven. De onderzoeker verwijst graag naar de adviesrapporten die door het Kenniscentrum NoorderRuimte zijn uitgebracht voor de dorpen Houwerzijl, Niehove, Nieuw-Balinge, Westerbroek en Adorp. Deze adviesrapporten zijn opgesteld op basis van een soortgelijk inwonersonderzoek als in Kantens. De adviesrapporten zijn te downloaden via www.hanze.nl/dorpsonderzoeken.

Eerdergenoemde dorpen, in casu de besturen van Verenigingen Dorpsbelangen, hebben bij de presentatie van de adviezen weleens verzucht – *“Je kunt zoveel in een dorp doen, wat zijn volgens jou de drie belangrijkste dingen waarmee we als eerste mee aan de slag moeten?”* Als we dit op Kantens toepassen - zonder de wet te willen voorschrijven - , liggen er drie belangrijke kansen voor Kantens:

1. overleg met de kinderen van Kantens hoe het voor hen in Kantens ‘leuker’ kan worden. Kies uit dit overleg met de kinderen ‘iets’ dat in 2013 / 2014 wordt gerealiseerd. Ga uit van de mede-werkzaamheid van de kinderen zelf voor de organisatie, de aanleg en het onderhoud van wat u samen kiest. Maak de kinderen mede-eigenaar van de voorziening of activiteit.
2. ga op een creatieve wijze aan de slag met het dorpsaangezicht. In dat dorpsgebit zitten volgens veel inwoners rotte kiezen en het is tijd om de kiezen aandacht te geven, te trekken, te vullen of te vervangen. Daarvoor moet u altijd een ‘brug’ hebben met degene van wie de rotte kies is. Dat vereist tijd, tact, geld en geduld, maar het uiteindelijke resultaat kan de

kroon op de inspanning opleveren. In de provincie Friesland wordt beleid gevoerd op 'rotte kiezen', de terminologie komt van de Friezen (www.aanpakrottekiesen.nl).

3. stimuleer de nieuwe ondernemers met ideeën om daadwerkelijk te beginnen. Beleg een avond om met hen de plannen door te nemen en zorg ervoor dat ze elkaar gaan ondersteunen. Wie weet welke levende handel er dan voor Kantens aan zit te komen! Zorg ervoor dat er energie loskomt die ten goede komt aan het algemene belang.

Bronnen

Buursma, A., M. van der Ploeg (2008). *Groningen. Stad en Ommeland. Dorpen – plaatsen – gehuchten*. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Centraal Bureau voor de Statistiek. *Gemeenten op maat*. 2002, 2005, 2008, 2011. www.cbs.nl/. Geraadpleegd op 12 juni 2013.

Gardenier, J. D. (2012). *Rijk met kleine dorpen. Een sociologische studie naar het platteland van Noord-Groningen*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Hospers, G.J., N. Reverda (2012). *Krimp het nieuwe denken. Bevolkingsdaling in theorie en praktijk*. Boom Lemma Uitgevers, den Haag.

Rozema, J. (2012). *Nieuw-Balinge anno 2011. Hoe waarderen inwoners van Nieuw-Balinge hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen

Rozema, J. (2012) *Westerbroek 2012. Hoe waarderen inwoners van Westerbroek hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen

Rozema, J. (2013). *Adorp 2013. Hoe waarderen inwoners van Adorp hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen

Schendel, Stefan van (2013). *Kantens is leuk, maar graag een skatebaan! Wat vinden kinderen van Kantens van hun dorp?* Hanzehogeschool Groningen.

Thissen, F. (2010). Wat houdt een (krimpend) dorp leefbaar en vitaal? *Real Estate*, 71, 23 – 26.

Zuidema, E. Kwaliteit en leefbaarheid in krimpende regio's. Naar een planningsmethodiek. Platform 31, Den Haag. Ook te downloaden via www.platform31.nl

www.kantens.nl, geraadpleegd in de maand juni 2013, www.eemsmond.nl idem op 12 juni 2013.

Eerdere dorpsonderzoeken: www.hanze.nl/dorpsonderzoeken

Buiter, O. en J. Rozema (2011). *Leven in Houwerzijl. Onderzoek naar de ervaren kwaliteit van de leefomgeving*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2013). *Adorp 2012. Hoe waarderen inwoners van Adorp hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2012). *Westerbroek 2012. Hoe waarderen inwoners van Westerbroek hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2012). *Nieuw-Balinge anno 2012. Hoe waarderen inwoners van Nieuw-Balinge hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. en A. Tjeerdsma (2011). *Niehove anno 2011. Hoe waarderen inwoners van Niehove hun leefomgeving?* Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Tjeerdsma, A. (2012). *Vierhuizen 2012. Hoe waarderen inwoners van Vierhuizen hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Tjeerdsma, A. (2012). *Tjuchem anno 2012. Hoe waarderen inwoners van Tjuchem hun leefomgeving?* Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Colofon

Uitgave

Hanzehogeschool Groningen
Kenniscentrum NoorderRuimte
Zernikeplein 11
9747AS Groningen
www.noorderruimte.nl

Fotografie

Jannie Rozema

Tekeningen

Jeroen uit Kantens, 11 jaar.

©2013, Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen

Alles uit deze publicatie mag worden gebruikt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum NoorderRuimte en de redacteur, mits u aan de volgende bronvermelding doet :

Rozema, J. et al. (2013). *Kantens 2013. Hoe waarderen inwoners van Kantens hun leefomgeving?*
Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

